

PDB Name: Hesse Stupne
Creator ID: REAd
PDB Type: TEXt
Version: 0
Unique ID Seed: 0
Creation Date: 24.10.2008
Modification Date: 24.10.2008
Last Backup Date: 1.1.1970
Modification Number: 0

Hermann Hesse Stupně
překlad Vladimír Tomeš

Věnováno příteli i s knihou veršů 1942
Co mě vzrušovalo, těšívalo
od dob mého blaženého mládí,
vše to prchavé, co rozehrало
pestrou hru mých úvah, mého snění,
snah mých, lásek, které k nářkům svádí,
vše tu najdeš vyloženo jasně.
Zda to k něčemu je nebo není,
to nám při vší účtě málo vadí -
přijmi vlídně je, ty staré básně!
My, kdož zestárli jsme, smíme zpátky
se ohlížet a dnům těm lámat ostny,
za těmito nesčetnými řádky
kvete život, a byl věru skvostný.
Budem-li kdy z toho účet skládat,
že jsme hloupostmi se zabývali,

poneseme podíl viny malý
proti těm, kdož dali bombám padat,
proti hordám armád se zbraněmi,
proti mocným, kteří vládnu zemi.

Z let 1897-1898

Večer na vsi
Ovčák se s ovečkami navrací domů ztichlou vsí, domky se zahrádkami v šeru už touží zdřímnout si.
Jsem mezi těmito prahy
jediný cizí v tuhle hodinu,
mé srdce dohlédne záhy
v kalichu touhy až k hořkému dnu.
Kamkoli vedly mé kroky, tam lidé poznali krbu slast; jen já už po dlouhé roky nevím, co domov je a vlast.

Mizející mládí
Už léto sklání hlavu mdlou, zhlíží se v hládi jezera.
V prachu se ploužím cestou svou alejí za šera.
V topolech vítr šelestí,
v zádech mám rudý nebe nach, před sebou noční úzkosti - a soumrak - a smrt v tmách.
V prachu se ploužím cestou svou
a za mnou mešká opodál
mé mládí s hlavou sklopenou a nechce už jít se mnou dál.

Noc na začátku léta
Mrak bouří sem nese, v zahradě lípa se třese. Už pozdě je.
Zhlíží se s mrakem blýskavice zavlhlým zrakem na rybníce.
Na vratkých stoncích květy ční, jak cinkání zvonci hlas kosy jim zní.
Mrak bouří sem nese, dusno až až. Má dívka se třese - "I ty strach máš?"

Z let 1899-1902

Jaro
Kde v kobkách se ztrácí
světlo, jsem v tísní
sníl o tvých stromech a modrých váncích,
o tvojí vůni a ptačí písni.
Teď ležíš mi u nohou v celé své kráse, se vši svou nádherou v zázračném jase.

Zas známe se my dva, zveš něžně mě dost, údy mi rozechvívá tvá blažená přítomnost.

Nad Hirsau

Jak sedím tak v stříbrných jedlí stínu, vzpomínka z minula se ve mně křísí, kdy stejnou vůní obklopen jsem kdysi prožíval první lásky kocovinu.

Zde právě - ležel jsem tu na mechu a snil jsem plaše i chlapecky dravě o štíhlé dívce, její plavé hlavě, o první růži ve věnci svých úspěchů.

Čas plynul; sen se ztrácel v dál, až zmizel úplně. Jiný se objevil - ne nadlouho, i on byl děckem chvil. Trápí mě, pro kterou ten první vzplál. Ba, pro kterou? Jen to vím: vidím zas tu její štíhlost a ten plavý vlas.

Podvečerní modř

Jak slastný pohled v zrak se vryl, když nebem z rudozlatých vln jsi rozepjal se mírupln, blankytné podvečerních chvil!

Připomínáš modř jezera, kde šťastně ukotven je již člun. Z vesel všeho světa tíž poslední kapkou skane do šera.

Lulu

Letmo, jak když horské stráně mraku stín se dotkne maně, tak se ve mně bolest hlásí v tiché blízkosti tvé krásy.

Z jednoho snu do druhého život šťve mě, nebohého, sen se třpytí, láká stále, potom zhasne - já sním dále.

Sním o chvílích probuzení, zda v mém životě cos změnil stíny, jež mě obléaly, zatímco mé oči spaly.

Mlčenlivý mráček

Štíhlý, bělosněžný, mlčenlivě něžný mráček pluje modrem v dál. Oči skloň a cit v tu chvíli, jak ti mrak ten sněhobílý blaženě sny promodral.

Po polích...

Po nebi vítr mraky honí, po polích letí jejich stín, přes pole cestou kráčí mé matky ztracený syn.

Po cestě listí poletuje,
ve větvích stromu pták je skryt -
někde tam za horami
můj vzdálený domov musí být.

Ranní hodina

V stříbru rozednívání
pole se mlčky koupá,
lovec luk pozdvihne maní,

les šumí a skřivan k nebi stoupá.

Les šumí a druhý se mihne a padá zasažen. Lovec svou kořist zdvihne a zrodí se nový den.

Bříza

Dílo, o němž básník sní, jemněji se nerozvine, k větru blíž se nepřivine, v modro výš se nevyšvihne.

Něžná, mladá, gráciézní dáváš v plen své větve svěží, i když úzkost skryješ stěží jata větrem do otěží.

Jak se skláníš na stráni, chceš mi býti půvabem svým, jemným chvěním úzkostlivým mladé lásky podobenstvím.

Blýskání na časy

V dálce na časy se blýská, jasmínu květ mihotá se jako hvězda, která zblízka matně chví se ve tvých vlasech.

Té tvé divuplné moci,

jež i bez hvězd mnoho zmůže,

svoje polibky i růže

v obět' dáme, dusná noci.

Polibky jak samozvance, sotva dané, litované, růže, jimž ve víru tance zralé plátky vítr svane.

Noci rosou nesvlažené! Lásko bez štěstí a slzí! Bouře už se na nás žene - děsí nás, však chcem ji brzy!

Valse brillante

Chopinův valčík sálem hřmí, divoký, nespoutaný snad. Za okny sinale se tmí, věnec, co zdobil křídlo, zvad'.

Na klavír ty, na housle já, bez konce hrajem oba dva, a úzkostlivě, ty a já, čekáme, kdo dřív kouzlo vzdá.

Kdo první pokazí tu hru a zaplete se v tónů změt', a první vysloví otázku, na kterou není odpověď.

Alžběta

Na čelo, ruce, na rtů lem čas jara znamená ti vdých' tak kouzelné, jež našel jsem na starých malbách florentských.

Tys žila už v té době snad, kdy štíhlou, které máj tak přál, oděnou v pestrý Flóry šat tě Botticelli maloval.

Těž bylas tou, či podoba Dantovi v mládí vzala dech, a, aniž víš to, noha tvá v ráji se vyzná v cestách všech.

Jak oblaků běl jasná, jichž po nebi naseto, tak v dálce bíle krásná jsi mi ty, Alžběto.

Oblak po nebi pluje,

sotva jej zachytíš,

a přec se ubytuje

v tvém snu, když v noci spíš.

Tak silně se do něho vtělí, že bez spočinutí po jeho stříbřité běli se stýskat bude ti.

V noci

Ta myšlenka častokrát vzbudí mě, že noci loď teď pluje v chladné tmě, po mořích pátrá a míří k

po březích, po nichž se touhou k smrti usoužím. Že v místech, která lodník nepozná, severní zář teď neviděna plá. Že právě teď se cizí krásná tvář v touze po lásce tiskne na polštář. Že kdo mi za přítele určen byl, se v moři dalekém teď právě utopil. Že matka, která o mně sotva ví, snad v spánku teď mé jméno vysloví.

Noc

S šerem, v němž zní zpěv kosa jen, z údolí vzhůru stoupá noc. Vlaštovky spí, byl dlouhý den, i na ně už to bylo moc.

Okno pokoje přizavřev, svých houslí tlumím tóny táhlé. Víš, noci, co chce říct ten zpěv - má píseň, píseň ke tvé chváli?

Chlad lesa z dálky až sem sahá, že srdce smích zve na pomoc, a tiše, přívětivě zmáhá mě dřímota a sen a noc.

Na severu

Říci mám, kam sny mé míří? K stráním, kde se rozložily háje, které sluncem hýří, žluté skály, bílé vily.

Město skryté do údolí svítí mi vstříc vytesané v mramor od pat do kupolí, město Florencie zvané.

A tam v spleti ulic skryté zahradě, kde stával altán, musí na mě čekat i teď štěstí, jež jsem zanechal tam.

Schwarzwald

Pahorčité vlny smavé, světlé stráně, kopce temné, rudé skály, rokle tmavé, stínem jedlí zahalené.

Když pak nad tím vším se kdesi ozve zvon a do něj hlasem bouře rozšumí se lesy, nikdy nedoposlouchám se.

Tu se mě tak teple, mile jako zkazka povědomá zmocní vzpomínka na chvíle, kdy jsem tu byl ještě doma.

Kdy se do chlapeckých očí dálky měkčeji mi vryly, věnce jedlí na úbočích zářněji v nich odrazily.

Křížová chodba v Santo Stefano Benátky

Čtvercový ambit s vybledlými zdmi, kdys Pordenone vyzdobil je freskami.

Zub času hlodal tu. Ty vidíš jen

tu a tam stopu s nezřetelným obrysem

co z fresky zbylo: paže tu, tam koňská nozdra - zaniklé krásy strašidelný pozdrav.

Děcko s očima dokořán, které se smějí a diváka v tak zvláštní smutek uvádějí.

Ravenna

I Ravennu jsem poznat stih'. Je nevelká a chcíp tam pes, má kostelů plno a ruin celý les, je o ní napsáno mnoho knih.

Jdeš městem a vidíš ulic sled tak vlhkých a tak zasmušilých, jak němé by byly už tisíc let, a všude roste mech a býlí.

Je to jak s písněmi z dávných časů - slyšíš je, není ti do smíchu, nasloucháš, do myšlenek zasut, až noc se snese potichu.

Útulek tuláků

Jaká v tom čarovná je moc, že studna, která nemá dna, tu tiše zurčí noc co noc, stínem javoru chráněná.
A vždycky znovu nehmotně zář luny štítý obilí a na obloze v chladné tmě roj mraků v dálku zacílí.
To vše tu má své trvání, my sotva lehnem do peřin, zas dál nás neklid zahání, nezbyde po nás ani stín.
A pak, třeba za drahý čas, ve snu si připomenem snad studnu i štítý domů zas, jak stály tam a budou stát.
Jak domov by nám vytanul, a přec jen nakrátko tu měl cizí host lože, střechu, stůl, kde bylo to, už zapomněl.
Jaká v tom čarovná je moc, že studna, která nemá dna, tam tiše zurčí noc co noc, stínem javoru chráněná.

Chrám

Kde svržený bůh v stínů tesknici, zarostlý travou vroubí cesty kraj, kde temné vršky rozkomíhal háj a nad zborceným chrámem teskní si, tam nech i mne, ty místo svěcené, v chladivém šumu cypřišů, jež stárnou, na pot a prach všech cest mých zapomenout a složit tíhu mého břemene.
Ty už mě neznáš, jenž jsem zeměmi, vzdálen tvých tišin, po léta se hnal za bohy, jež jsem ctil a proklínal i hanobil nectnými písněmi. Cest zakázaných když mě vrhl vír z ciziny zpět zas, nech mou hlavu bědnou zde v háji boha, v nějž jsem věřil jednou a pak ho zapřel, nalézt klid a mír.

Doznívání

Mraků let je při vichřici mně chorému balzám pravý. Jako děcko ještě snící vzbudím se a jsem zas zdravý.
Jenom v hloubi prsou tklivé znění, jež mi radost vzalo, po nešťastném příteli mém zůstalo mi natrvalo.
Tomu znění beze jména hodiny i dny chci rád za větru, jenž v jedlích sténá, mlčky dojat naslouchat.

Cypřiše v San Clemente

Jak plameny skláníme vrcholky ve větru vání, do zahrad zříme, jež plny jsou krásných paní a smíchu a žen. A také zahrady zříme, kde člověk se rodí a pak svůj věčný sen dříme.
Vidíme chrámy, jež kdysi před staletími se hemžily bohy a modlícími se lidmi, ale bozi jsou mrtvi a v chrámech nocuje zvěř a zborcené sloupy v trávě obrůstá keř.
Vidíme údolí a vidíme stříbřité dálky, kde lidé se radují, trpí a vedou války, kde kněží se modlí a krajem zní dusot koní, kde rody a bratři si navzájem hrany zvoní.
Ale za noci, když veliké vichry se blíží, jímá nás smutek a klesáme pod vlastní tíží, zapřem se v kořenech a čekáme s tichým bolem, zda smrt nás stihne anebo přejde kolem.

To je má bolest

To je má bolest, že jsem v příliš mnoha
škraboškách vytvářel si zdání pouhá
o sobě a v svém okruhu
lhal jiným zrovna tak. Kdykoli co vzplálo
ve mně a k písni popud dalo,

vždy šlo jen o vypočítavou hru.
To za největší bídu mám,
že sebe na dno duše znám
a předem vím, co se v ní hne,
že žádný sen, jenž nevědomky vzklíčí,
a žádná slast a hoře, i když ničí,
se duše mé už nedotkne.

Sen

Je to stále tentýž sen: rozkvetlý kaštan za plotem, zahrada v létě samý květ, starý dům samotný
uprostřed.
Kde ticho zahrady chránila vrátka, mne kolébávala moje matka; snad - léta odlétla bůhví kam - strom ani
dům už není tam.
Třeba dnes přes zahradu vede cesta a po ní sedlák jede, z domu a zahrady s kaštanem nic nezůstalo než
můj sen.

Osamělá noc

Vy, kteří jste bratry mými, ubožáci ze všech stran, kdož hledíte ke hvězdám se svými sny bolestnými, vy,
kdož trpně, beze slova vzpínáte ku hvězdné noci ruce hubené vždy znova, vy, kdož bdíte bez pomoci,
nešťastní v svém bloudění, plavci bez štěstí i hvězd - cizí mi, leč spříznění, i vy pozdravte mě z cest!

Nocležna tovaryšů

Peníze v prachu, v láhvi nic, jeden se po druhém zhroutí na zem a nepřeje si víc, než vyspat se po dlouhé
pouti.
Jednomu, že mu vytřel zrak, o četníkovi zdá se, druhý se vidí volný jak pták na poli v slunečním jase.
Ten třetí si rukama oči mne, zří na stěnách přízračné světlo, podpírá hlavu, leč nezdřímne, jak by ho tajně
cos hnětlo.
Všude je klid, svit pohasnul, jen okno se chví září jemnou, ten třetí tiše vezme hůl a vydá se nocí temnou.

Chioggia

Stísněné domy s drolivými průčelími,
mariánské sošky zdobí schody,
gondol líný pohyb po zrcadle vody,
bárky široké s rybáři osmahými.
Všude ale, na zdi, která rozpadá se,
v každé ulici, jež vroubí kanály,
dřímá přidušeně smutek zoufalý
a chce vypravovat o bývalé kráse.
Tiše jdu, děs proniká mi do hrudi,
po dlažbě - mám strach, chtěl bych ji probudit.
Kdyby se vzbudila! Musel bych život tu strávit!
Rychle utíkám odtud, toužím po mořském vánku,
na přístav ptám se a na loď, jež pryč se plaví.

Za mnou se ulice do smutku noří a hoví si v spánku.

Noční chůze

Už tmí se, ruch silnice ztich', stranou se valí ve svém korytě proud řeky v líných peřejích vstříc mlčenlivé temnotě.

Uvězněn do bahnitých pout šumí tak rozmrzele, ochable, jak kdyby měl chuť spočinout, a já se cítím stejně mdle.

Je to, jak noci a cizinou jít společně, byť každý sám; je smutno, mlčky jde se tmou ve dvou, a žádný neví kam.

Dopis

Západní vítr duje, větve lip sténají zle, měsíc z nich nakukuje do mého pokoje.

Milé, jež dala mi vale, jsem napsal dlouhý list, dotěra měsíc chce ale si posvítit na něj a číst.

Jak jeho záře siná sleduje písmen těch řad, mé srdce zapomíná pro pláč se modlit i spát.

Z let 1903 -1910

Za jednoho nočního putování

Když vracel jsem se v nočním čase z hor, vedla mě cesta luk hnědavým klínem a v temnu skrytých stromů tichým stínem až k otevřené bráně města starého.

Ulicí dlouhou šel jsem neviděn, a všechna okna zdála se být pustá, světélko nezvalo mě, abych zůstal, a na všem ležel spánek, noc a sen.

Teprve když jsem už zas v polích byl a viděl, jak se choulí v noci krytu za mnou ta smělá silueta štítů, jako by na věži kdos světlo rozsvítil.

To na ochozu jediný muž bděl; vysunul na provaze lucernu, a předkloniv se, hleděl v černou tmou za mnou, jak sotva zřen jsem odcházel.

Gondola

Nad tebou modř a slunce v žhavém létě, pod tebou tiché spousty vod, a na tvém štíhlém, hbitém hřbetě k milostným hrám strun doprovod.

Jsi černá od zádě až po špici. Je sladký dnešek, dokud nedozní, podivně sladce o smrti se sní i o mládí a lásce končící.

Moje mladá, svěží léta, jejichž cíl v neznámu tkví, brázdí zářné dálky světa rychle, hladce, jak, gondolo, ty.

Před nocí

Větry ve vzduchu krouží, je slyšet ptáky nad bažinou jak křídla do vody hrouží a ze vsi se zpěvy rybářů linou.

Z časů, jež žijí jen v písni, k nám nesou se zkazky přetemné a nářky nad věčnou trýzní; běda, kdo v noci

je zaslechne!

Nech, dítě mé, je lkáti! Kolem nás svět je beztak vepsí. My chceme naslouchati ptákům a také zpěvům ze vsi.

Někdy

Někdy, když kdesi volá pták či vítr začne ve větvích skučet nebo když v dálce zašteká pes, musím naslouchat dlouze a mlčet.

Moje duše odlétá zpět,
až tam, kde před mnoha staletími
měli vanoucí vítr a pták
mou podobu a byli bratry mými.

Moje duše změněná v strom či v ptáka, jež vidím na větvi sedět, v své proměně cize se vrací zpět a ptá se. Jak jí odpovědět?

V mlze

Zvláštní, když mlhou jde se! Kámen a keř z ní trčí tu i tam, strom nevidí druhá v lese, je každý sám. Pln přátel zdál se mi svět, dokud v něm štěstěna vládla, teď však, když mlha padla, nikoho nevidět. Cizí je moudrosti říše tomu, kdo tmu nepoznal, jež od všeho kolem tiše ho dělí jako val. Zvláštní, když mlhou jde se! Život je samoty prám. Navzájem neznáme se, každý je sám.

Večerní mraky

To, když tak básník hraje si, že verše rýmy ověsí, je pro někoho k ničemu, však Bůh to zná a přeje mu. On sám, jenž zhnětl tuhle zem, je občas taky básníkem a když zvon bije v sklonku dne, tu zasněně se rozmáchně a vzklene k svatvečerní hře si zlatých mráček oltáře, nechá je klouzat po kopcích, až rozplynou se v červáncích. Ten, co se mu zvlášť podařil, je v jeho péči na pár chvil, a byť jen hrou vznik', jinak ne, po nebi pluje blaženě. Co zdálo se být pouhé nic, teď kouzlem je a magnetem a táhne lidské duše vstříc Bohu a jeho výsostem. Tvůrce se usmívá a budí z krátkého snu, hra konec má, z dálky přichází noční tma, která tak konejšivě studí. To, čemu Bůh svou rukou dal dokonalosti čirý tvar třeba jen ve hře světla a par, to žádný básník nenapsal.

Ať sebelíp tvé písně znění vyjádří zvonů vyzvánění, vysoko nad ní mraky vanou, jež Boží rukou v světle vzplanou.

Předjaří

Noc co noc skučí fén,
svým vlhkým křídlem těžce mává.
Ptactvo se zmateně vzduchem prohání.
Nic v ten čas nepospává,
celý kraj vzbudilo jara volání.
Ztichni, ztichni, srdce mé!
Třebaže v krvi notou zatěžklou
se vášeň ožívá
a starou cestou jít tě vyzývá -
mládí je ztracené,

tam cesty tvé nevedou.

Únorový večer

V šeru modravě jiskří na svazích

kolem jezera rozbředle změkklý sníh,

v mlhách zbaveny kontur jak v snovém dómu

plují větvitě koruny zmrtvělých stromů.

Vsí ale, míjeje v uličkách ospalé prahy, bloumá si noční vítr mírný a vlahý, u plotu nabere dech a dá v temno zahrad a všem mladým do snů na strunu jara zahrát.

Jaro

Zase sestupuje z projasněných hor, na zahnědlých stezkách stopy smáčí, zase raší, zimě na úkor, plno květů a zní písňe ptačí.

Zas mě jaro svádí víc než dost k domněnce, že tahle krása čistá země, na které jsem jenom host, patří mi jak vlast má provždy jistá.

Noc

Na stole svíčku zhasil jsem;

okno jsem otevřel, noc vstoupila ke mně,

jak svého bratra a přítele

mě objala jemně.

My oba stejným steskem trpíme; konejšíme se předtuch plným snem a šeptáme o dávno zašlých dnech v domě otcovském.

Větrný den v červenci

Jezero ztuhlo v sklo, v stéblech trav v stráni to stříbřitě zablesklo.

V úzkostném naříkání vyráží čejka chřastavý zvuk za letu trhavým obloukem.

Z druhého břehu je slyšet sem svist kosy a vane vůně z luk.

Ráno

Když ležel jsem ponořen v spánek, kde končí les, kolem se tichý pokřik vznes', a když jsem oči promnul si, nastal už jasný den.

Můj sen se rozplynul,

můj těžký sen! A svět

je vůkol připravený hned

mně a všem bludným poutníkům

poskytnout prostřený stůl.

Ó dni, tak mladý opojně! S tebou se mohu rvát zas a zapomenout na čas, na sebe, na všechnu tíhu, co ještě čeká mě.

Průpověď

Tak musíš všemu zde bratrem a sestrou být, vším nechat se prostoupit, až nebude Mé a Tvé.
Spadne-li hvězda, list - bude to i tvůj pád! Tak budeš těž, bud jist, moci vždy znovu vstát.

Noční pocit

Prodírá se s modrou tmou, jež mi světlem jest, mezi mraků skulinou měsíc a svět hvězd.

Duše prchá z klece ven

rozplameněná,

pod bledých hvězd příkrovem

noc na harfu hrá.

Vše zlé pryč se poděje, co ten hlas zní sem. Ať si zítra po mně je, dnes tu ale jsem!

Básník

Jen pro mne osamělého

září v noci nekonečné hvězdy,

kamenná studna šumí svou kouzelnou píseň,

pro mne jen, pro mne osamělého,

táhnou barevné stíny

putujících mraků jako sen přes nivy.

Ani domu ani pole se mi nedostalo,

ani lesa se zvěří či živnosti nějaké,

mé je jen, co nepatří nikomu,

můj je zurčící potok za stěnou lesa,

moje je hrozivé moře,

moje je švitoření hrajících si dětí,

slzy a píseň osamělých milenců navečer.

Mé jsou i chrámy a bozi, můj je

minulosti posvátný háj.

A o nic méně je mým domovem

budoucnost světlé nebeské klenby:

často v nápurech touhy stoupá má duše vzhůru,

aby viděla blaženou budoucnost lidstva,

lásku, přemáhající zákon, lásku národa k národu.

Všechny je nacházím znovu, v ušlechtilé proměně:

venkovana, krále, kupce, snaživý lodní náruček,

pastýře a zahradníka, ti všichni

s vděkem oslavují budoucí svět.

Jedině básník chybí,

on, osaměle přihlížející,

on, nositel a vybledlý odraz lidské touhy,

kterého budoucnost, svět ve svém dovršení,

už více nepotřebuje. Vadne

mnoho věnců na jeho hrobě,

ale jeho památka je vymazána.

Letní noc

Krápe, je těžký vzduch.

Vítr se kdesi skryl.

Opilec cestou zpívá nazdařbůh.

Má zmatenou notu a čím dál míň sil.

Ted' oněměl zcela:

nebe dokořán,

a sinavá záře, jež z něho sjela,

zažehla cestu do všech stran.

jak bílí oří když dupou, se vzápětí spustily deště šňůry. Světlo pohaslo, tvary se rozplynuly, přívaly vod mě drží v zajetí.

Konec léta

Po celý večer jednotvárně, mdle, se vlahý déšť plačtivě řine, doplácí se jak dítě ospalé k půlnoci, která brzy mine.

Léto, pro slavnosti už znavené, ochablou rukou věnec z kvítí odhazuje - kterýpak nezvadne - a chce se tklivě rozloučiti.

I náš vzájemný cit jak věnec byl, slavnosti léta rozněcoval, poslední tanec hosty rozptýlil, jsou pryč deště parket opanoval.

A než v nás zhasne žárů toho moc a my se studem uzardíme, nech, ať se v tuhle vážnou noc i s naší láskou rozloučíme.

Poledne v září

Na hodinu se den

smí v modré výši zastavit.

Na všechny věci padá stejný svit,

jak vídáváme ve snu jen:

svět bez stínů je vráz

v modru a zlatě kolébán,

voňavý mír mu za podušku dán.

- Jediný stín kdyby pad' na obraz! -

Jen tě to napadne,

hned hodina ta zlatá

z lehkého snu se vytrhne

a slunce ztrativši smích pobledne

a chladněji po nebi dále chvátá.

Štěstí

Dokud se honíš za štěstím, ty nejsi zralý šťasten být, i kdybys všechno už měl mít.

Dokud tě plní bolesti

co bylo a jen vpřed se šťveš,

mír v duši nikdy nenajdeš.

Teprv až vzdáš se žádostí, za cílem nebudeš se hnát a štěstí jménem jmenovat,

pak dění proud, jenž vším chce být, se netkne tě a duše najde klid.

Cestou

A jak jsem tak nad mraky vysoko v horách
v lehkém vánku kráčela vzhůru stoupal,
říše mrtvých se zjevila přede mnou:
tisíců vzdálených předků oblačný shluk,
chvějivý záblesk nesčetných duchů.
A mne se s podivem zmocnilo poznání,
že nejsem sám jediný, ani cizincem nejsem,
že moje duše, pohled mých očí,
má ústa a uši a mých kroků takt
nejsou nic nového, ani mým vlastnictvím,
ani mou vůlí, již bych byl pánem.
Jsem paprsek světla, list na stromě
nesčetných pokolení, jejichž dřívější rody
žily v lesích a putovaly krajem,
a jiné, jež běsnily od války k válce,
a jiné zas, jejichž obydlí
z vzácných dřev, zlata a klenotů vystavěná
zářila skvostně v překrásných městech.
Od nich až po tichý pohled mé matky,
kterým se dívala a která zemřela mi,
bylo vše souvislou, neklamnou cestou
až ke mně, a tatáž cesta
povede ode mne v nekonečno časů
k člověku, jehož budu vzdáleným předkem
a jehož život pojme do sebe můj.
A jak jsem tak nad mraky vysoko v horách
v lehkém vánku kráčel, stal se mi život,
mé vidoucí oko a bušící srdce
drahocenným lénem, které jsem s vděčností přijal,
jehož hodnota a krása mi však nepatří
a proto nezanikne.
A tiše ovíval
chladný horský vzduch moje čelo.

Hory za noci

Jezero ztichlo,
rákosí v temnu spí,
šeptá si do snu.
Obludně do kraje vklíněny
se jako výhrůžka prostírají hory.
Neodpočívají.
Zhluboka oddechují, drží se
jedna druhé v těsném semknutí.
Zhluboka oddechující,
obtěženy temnými silami,
nevykoupeny ze stravující vášně.

Sám

Po zemi rozprostřeno je mnoho cest, všem ale jeden cíl určen jest.
Ať ve dvou nebo ve třech jdeš nevěda kam, ten poslední krok musíš udělat sám.
Nic proto cennější není než vědět a znát, že všechno těžké musíš sám vykonat.

Za jednoho nočního pochodu

Průtrž mračen s bouřkou zlou, poli dálka černá je nám s mraky nad hlavou společnice věrná.
Náhle z toho bezedna temných mračných cářů vykoukne noc měsíčná do bouřného sváru.
Jako z oken do ráje z výšky hvězdy zdraví, měsíc mraků okraje v řeky stříbra taví.
Duše, duše, připrav se! Z dálky bratrů hlasy zvou tě ze tmy dočasné k zlatým stupňům spásy.
Duše, žij tím znamením, svěř se dálkám v světě! Bůh po temném bloudění k světlu provede tě.

Z let 1911-1818

Z jedné Asijské cesty

Čínská noční slavnost v Singapuru

Za světel tékavého kmitu, když pod girlandy vyjdou na balkon, noční slavnost jim pohodou tváře zjasní,
básně dávno zemřelých básníků recitují tu, slyší s potěchou loutny chvějivý tón, jímž oči dívek zvětšují se
a krásní.

Bez hvězdou nocí ryčná hudba vřeští, skelně, jak tloukla by o sebe vázek křídla, hnědé oči se smějí v
němém štěstí - není, kdo bez slzy radosti by dokázal snést to. Dole v mlze, jež očima tisíce světel zřídla, u
moře čeká a nemůže usnout zářící město.

Řeka v pralese

Už tisíc let protéká pralesem
a vidí vznik i rozpad chatrčí,
jež ze dřeva a rákosí tu nazi lidé staví.
Nahnědlá její voda proudem strhává
listí a větve, vše co prales dá
a co pak kvasí v žáru slunečním.
V noci k ní slon i tygr přichází
a lačný koupele své síly obnovuje
a řevem hlásí lesu svoji slast.
Při břehu v hustém bahně s rákosím
se válí krokodýl dnes jako před tisíci
a statisíci lety; plaše s elegancí
se plíží sítím dravý jaguár.

Zde v lese trávím svoje tiché dny
v třtinové chatrčí a v lehkém člunu z kmene
a zřídka budí ozvuk ze světa
vzpomínky přehluboko zasuté.
Navečer ale, když se nepřátelsky náhlá
noc snáší, stojím na břehu a naslouchám

a slyším z různých stran, z blízka i z dále,
zalétat zvuky,
zpěv lidských hlasů to zní do noci.
Vím, jsou to rybáři a lovci, které
na lehkých člunech večer přepadl
a kterým srdce oslabila bázeň,
strach před nocí a zuby krokodýla
a před přízraky těch, kdož zemřeli
a za noci pak vznášejí se nad řekou.

Píseň mi cizí je a slovům nerozumím a přec mi nezní jinak nežli doma mi na Rýnu či na Neckaru večer zní
zpěv rybářů a děvčat: bázeň cítím a cítím touhu, a ten prales tu a cizí temná řeka je mi vlasti, neboť tu
jako všude, kde jsou lidé, se duše v bázni k bohům obrací, aby strach z noci zažehnaly písní. Vráť se
pod chatrče skoupou ochranu uléhám, kolem sebe les a noc a skelně pronikavý cikád zpěv, až spánek se
mne zmocní a až měsíc bázlivý svět utěší chladným třpytem.

Na jednu čínskou zpěvačku

Byl večer, my po ztichlé řece pluli jsme právě, na břehu akát v červácích zrůžověl, zrudla i oblaka. Můj
zrak však jinam šel, já jen květ švestky jsem viděl kvést na tvé hlavě.

Na přídi s úsměvem počalas loutnu ladit, cvičené prsty na struny jemně klást, posvátnou písní velebilas
svou vlast, zatímco v očích ti jiskrami plálo mládí.

Mlčky jsem u stěžně stál a s blaženou mukou těch žhnoucích očí chtěl bez konce otrokem být, věčně tu
píseň slyšet a procítit do dna slast hry tvých květům podobných rukou.

Na pěší pouti Památce Knulpa

Nebud' smutný, brzy noc nastane,
pak uvidíme usmívat se chladně nad krajem
sinavý měsíc v grimase tajemné,
a ruku v ruce spočinem.

Nebud' smutný, brzy přijde čas,
kdy dojdeme klidu. Naše křížky budou stát
na kraji silnice, dva budem zas,
a bude pršet a přijde mráz
a větry zavanou a budou vát.

Osud

Z hněvu jsme a pro pouhé nic si z trucu sbohem dali, jen na dálku se vídávali, hloupý stud nedovolil víc.
V žalu a marném čekání šel čas jak kůň když pádí. Zahrada našeho mládí je pryč a není cesty k ní.

Kvetoucí snítka

Sem a zase tam
tíhne ve větru kvetoucí snítka,
dolů a zas k výšinám
tíhne srdce mé jak srdce dítky

mezi tmou a světlem ranním,
mezi žádostmi a odříkáním.
Až vítr květy odvane
a čas zrání nastane,
až se srdce, syto dětských dní,
zvolna uklidní,
dozná: krásná a ne marná lopota
byla neklidná hra života.

Odpočinek při lyžování
Na strmém svahu k jízdě připraven,
o hole opřen odpočívám chvíli,
a vidím svět, kam dohlédnout lze jen,
jak oslnivý je a modrobílý.
Zrak zdvihna, vidím v dálce svítit
v mrazivé samotě hor stěnu,
pod sebou, v třpytu takřka neviděnu,
jen tuším stezku v údolí se řítit.
Chvíli se ještě nedám strhnout spěchem,
tou samotou a tichem jat,
pak zamířím, kde nejprudší je spád,
do údolí se zatajeným dechem.

Óda na Hölderlina

Příteli mého mládí, k tobě se s vděčností vracím za mnohých večerů, kdy v spleti šeríků tichnoucí zahrady
jenom šum studně ještě zní.
Nikdo tě, příteli, nezná; příliš se vzdálila nová doba tichému kouzlu Řecka, modliteb zbaven i bohů se
mátožně v prachu potácí lid.
Ale ti zasvěcení, kdož upřeli pohled k nitru, a kterým bůh sám do duše vsadil touhu, ti umí naslouchat
písni tvé božské harfy i dnes.
Dychtivě vzhlížíme my, které den znavil, k noci, v níž božskou krmí tvé zpěvy nás sytí, jejichž vlající perut'
nám ovívá hlavy zlatým snem.
Ach, a tím silněji žhne, když tvá píseň nás nadchne,
žhne bolestněji v nás po kdysi blažené zemi,
po chrámech Řeků,
po dávném domově věčný stesk.

Leže v trávě

Je tohle vše snad, kouzelná hra květin
a mihotání barev v záři letní louky,
něžná modř nebe nad hlavou, bzukot včel,
je tohle vše snad kvilivý sen
kteréhosi boha,
křik nevědomých sil po vykoupení?
Vzdálená linie hory,

jež se tak pěkně a směle rýsuje v modru,
je taky jen křeč,
jen divoký přetlak kvasící přírody,
jen bolest, jen trápení, jen nesmyslné tápání,
bez odpočinku, bez špetky blaženosti?
Ach ne! Jdi pryč ode mne, nevlídný sne
o utrpení všeho světa!
Vyvází tě komáří rej v záři večera,
vyvází tě ptačí zpěv,
větru zavanutí, jež mi čelo
mazlivě ochladí.
Jdi pryč ode mne, dávná lidská bolesti!
Je-li vše jen soužení,
vše jenom trápení a tma -
pak tahle sluncem prozářená sladká chvíle ne,
ani vůně jetele na louce,
ani hluboký, křehký pocit blaha
v mé duši.

Venkovský hřbitov

Nachýlené kříže s břečťanem, v slunci bzučí včely, voní zem.
Šťastní vy, kdož pohřbeni jste v ní, k srdci dobré země stuleni.
Šťastní vy, z jichž jména nezbyl stín, jež domů vrátivší se ukryl matčin klín.
Ale poslyš: z neklidného letu včel dýchá život, jenž by prosadit se chtěl,
z hloubi kořenů, co dávno pohaslo, ze sna bytostně se dere na světlo,
z živého co zbylo v hrobu propasti, změnou chce mít účast na přítomnosti,
a tak matka Země v mocných vzepětích v lečích pracuje na nových počtech.
Ne, chtít v hrobě hledat pokoj, to jsou jen řeči planější než noční sen;
snění o smrti je kouřem z popela, pod nímž plamen života dál plá.

Ve sbírce egyptského výtvarného umění

Očima z drahokamů
shlížíte tiše a věkověčně
na nás, své pozdní bratry.
Ani lásku ani žádosti nevyjadřují
vaše třpytivě hladké rysy.
Královsky a spříznění s hvězdami
jste kdysi, vy nepochopitelní,
kráčeli mezi chrámy,
ještě dnes se vznáší svatost
jak vzdálená božská vůně kolem vašich čel,
důstojnost u vašich nohou;
vaše krása je netečná,
vaší vlastí je věčnost.
Ale my, vaši mladší bratři,
potácíme se bezbožně bludným životem,
naše rozechvěná duše

je všem útrapám vášně, každé palčivé touze
lačně otevřena.

Naším cílem je smrt,
naším vyznáním pomíjivost,
naše podoba nevzdoruje úpěnlivě
zubu času.

Přesto máme i my
vpáleno do duše znamení
tajné vnitřní spřízněnosti,
tušíme božstva, a i vás,
mlčenlivé podoby z dávnověku,
bez bázně milujeme. Neboť vizte,
není nic, co bychom nenáviděli, ani smrt ne,
strasti a umírání
neděsí naši duši,
neboť jsme se naučili hlouběji milovat!
Naše srdce je srdce ptáka,
a srdce moře a lesa, a máme za bratry
otroky a všechny trpící,

a máme slova lásky i pro zvěř a kameny.
Proto nepřetrvají
podoby našeho pomíjivého bytí
v tvrdém kameni;
s úsměvem se vytratí
a v prchavém slunečním prachu
každou hodinu netrpělivě a vždy znovu
povstanou k novým radostem a trýzním.

Na melancholii

Že děsil mne tvých černých očí stín, utekl jsem ti k přátelům a k vínu, při loutně v lásky objetí, v žen klínu
zapomněl na tebe, nevěrný syn.

Tys však mi tajně po boku šla dál, ve víně bylas, jež žal mělo zmoci, byla jsi v potu milostných mých
nocí, dokonce v posměchu, jímž jsem tě častoval.

Ted' konejšíš mě po tak dlouhé době, vzala sis něžně do klína mou hlavu, když z toulek zamířil jsem do
přítavu: má bloudění byla jen cesta k tobě.

Bílá růže za soumraku

Smutně k listům skláníš tvář, smířena s poslední poutí, dýcháš zduchovnělou zář, bledým snům dáš
zavanouti.

V nitru však, jak zpěv když zní, s posledním dne zábleskem dlouhou chvílí večerní voníš ještě pokojem.
S chvěním křehká duše tvá vzpírá konci se jak může; usmívá se, umírá mně na srdci, sestra růže.

Mému bratrovi

Když zas domov před očima máme, v snění procházíme kout ten milý, na zahradě dlouho postáváme,

kde jsme jako kluci skotačili.

A z krás oněch, jež jsme se závratí v světě hltali lačnýmá rtoma, všechny poblednou a lesk svůj ztratí, když nám zvon z kostela zazní doma.

Mlčky jdeme starými pěšinami svěží krajinou dětského ráje, a ten bude v srdci souznět s námi velce, cize, jako krásná báje.

A ať na nás co chce čeká v dáli, nic už nebude tak čistě zářit, jako když jsme s rozjasněnou tváří motýly v zahradě chytávali.

Příchod do Cremony

Šum deště zní, noc vztáhla křídla svá, ze stromů padá vlhkost, čiší chlad, odkudsi zvonkohra se mísí v kapek pád, leč usne zas, déšť se jí vysmívá.

Spleť uliček ve svitu luceren se plížím cizím městem, v duši klid, temní se kouty, v oknech matný svit, za nimi měšťané u vína končí den.

Podloubí duní zvukem kroků mých a schody vedou mě tam, kde se tmí klenutí obklopené sloupovím, po němž můj stín se jenom lehce mih'.

Ted' klenba rozevřela prostor přede mnou, já stanu v úleku: jak obří ramena ční dóm tu, palác i věž kamenná, vše zahaleno mlčenlivou tmou.

Však sotva spatřiv to, docházím k poznání, že vše to dávno znal jsem, blaženě jak hudbu vnímám tvary skryté v tmě, jak jasnou píseň, která v ráji zní.

V co lidé z dávna vryli srdce svá, v ten vysněný dóm, v palác i v tu věž, to zůstalo a mluví ke mně též, a z oblouků se věčnost usmívá.

Před usnutím

Rušný den mě vyčerpal, ted' ať mě v své hvězdné síti noc zahalí, abych spal jako unavené dítě.

Ruko, nechtěj na nic sáhnout, hlavo, zapomeň, proč's tu, všechny moje smysly prahnou klesnout v sladkou dřímotu.

A duše pak nehlídána chopí se svobodných křídel, aby kouzlem noci hnána sytila se z čerstvých zřidel.

Jarní den

Šum větru v křoví a ptačí pípání

a vysoko v modru nerušeně

se tichá, hrdá oblačná loď prohání...

Já sním o jedné plavovlasé ženě,

o mládí svého době blažené,

vysoké nebe, jež se modře pne,

je touhy mojí kolébkou,

v ní mlčky skrytě

a blaze líně

ležím a broukám si tu svou,

tak jako v maminčině klíně

dítě.

Bez odpočinku

Duše, ptáče úzkostné, stále kladeš pro útěchu otázku, kdy po dnech spěchu nastanou dny poklidné.
Ó, já vím: sotvaže chceš tiché dny tě uspat v snění, je pro novou touhu ti každý ten den utrpením.
A tak, sotvaže máš klid, bez útrap se žít ti nezdá, užuž chceš svět prozářit jako nově vzešlá hvězda.

Sváteční večerní hudba

Allegro

Mračna se roztrhla; z žhnoucího nebe
bloudí vrávoravé světlo osleplými údolími.

Hnán dusnou bouří

prchám neumdlévajícím krokem
životem, nad nímž visí mrak.

Ó, že vždy jen na krátkou chvíli
dobrotivá bouře rozežene šedou mlhu
mezi mnou a věčným světlem!

Jsem obklopen cizinou,
vyvržen daleko od domova,
osudu mocná vlna zmítá mnou sem a tam.

Rozežeh mraky, fene,
roztrhej šlojíře mlhy,
ať světlo mi ozáří mé nejisté stezky!

Andante

Vždy znovu útěšně
a vždy nově ve věčné záři Stvoření
usmívá se na mne svět,
v tisíci tvarech žije a dýchá,
motýl se třepetá v slunci a větru,
vlaštovka plachtí v zářivé modři,
příboj omílá skalnatý břeh.

Vždy znovu hvězda a strom
jsou se mnou spříznění,
jak bratra mě zdraví skála,
přátelsky kyne mi bezbřehé moře.
Aniž bych rozuměl, vede mě moje cesta
vstříc modru ztracené dálky,
nikde žádný smysl, nikde jistý cíl -
přesto každý lesní potok,
každá bzučící moucha ke mně hovoří o hloubce zákona,

o posvátném řádu,
jehož nebeská klenba se i nade mnou klene,
jehož chvějivě tajemný tón
stejně jak v koloběhu hvězd
i v tepu mého srdce zní.

Adagio

Sen nám poskytne, co den odepřel;
v noci, kdy vůle odumře,
se probouzejí v božské předtuše
osvobozené síly.

Les šumí i proud a bdící duši vane

blýskavice na modrém nočním nebi.
K nerozeznání je,
co ve mně a co mimo mne, svět a já tvoříme jednotu.
Oblak pluje mým srdcem,
les sní můj sen.
Dům a hrušeň mi vyprávějí
zapomenutou pohádku o společném dětství.
Proudy hučí a propasti se ve mně tmí,
měsíc a bledá hvězda jsou mého mládí důvěrnými druhy.
Ale ta vlídná noc,
která se nade mnou svým měkkým šlojířem sklání,
má tvář mé matky,
líbá mě úsměvně plna nevyčerpatelné lásky,
kývá zasněně jako za starých dob
svou milovanou hlavou a její vlasy
provívá celý svět a matně v nich mihotá
tisíce hvězd.

Bhagavadgíta Září 1914

Zas jsem hodiny se převaloval na posteli, nevysvětlitelným hořem v duši ochořelý.
Na zemi jsem viděl oheň a smrt sít, viděl nevinné jsem trpět, zmírat, hnít.
A já proklínal jsem válku celou bytostí, jak slepého boha nesmyslných bolestí.
Nu, a že mi v samotě mé těžko bylo, z hlubin paměti se cosi vynořilo,
o míru mi promluvila z řádek svých staroindická svatá Kniha knih:
"Válka jako mír, obojí stejně váží, říše ducha dotknout se smrt neodváží.
Jestli miska míru stoupá nebo padá, nezmenšena v světě trvá bídy vláda.
Proto přijmi boj a neprosi den v loži, abys síly napínal, je vůle boží!
Byť bys ale jeden boj za druhým vyhrával, srdce světa bude netknuto bít dál."

Mír Říjen 1914

Každý ho využil, nikomu nestál za pár vět, každého jeho sladký pramen osvěžil, ó jak slovo mír zní teď!
Tak nesměle, tak z dálky zní,
zní tak slzavě,
nikdo nezná dne ni hodiny,
každý dychtí po něm ve své představě.
Bud jednou nám vítána všem první noci mírová,
hvězdo pokoje, až v dýmu nad polem po bitvě poslední tvůj svit se rozeplá.
Za tebou se vrhá každou noc můj sen, nedočkavá naděj ze stromu už trhá zlatý plod, jenž mnou je
vytušen.
Bud'te nám vítány jednou, až z krve a lidských kostí vzplanete nad zemí bédnou, vy červánky lepší
budoucnosti!

Nové poznání

Zas vidím svět přes šlár šerý, známé se mi cizím zdá, kynou nové hvězdné sféry, duše v sny se propadá.
V nové kruhy spořádaný zas je kolem světa děj, vidím se, já mudrc planý, vržený jak dítě v něj.

Z dřívějších svých převtělení přec tušení letmé mám: žár hvězd chřadl, zas se vzpěnil, vesmír nebyl nikdy sám.

Duše zdvíhá se a padá, dýchá nekonečna řád, z vláken strhaných si spřádá nově a líp boží šat.

Jih

Stinné průrvy ulic chladivých, svěží vzduch, jenž od moře sem dých, olivy si šumí v strohých zahrádkách, lid vším možným zanáší se na trhu, chudina se sluní volně, bez studu mezi ještěrkami na zídkách.

Vše, co jsem si dlouhé měsíce kreslil v toužebném snu, v písničce, vše tu září, předurčeno k štěstí: útulně zvou sklípky řadou stinnou, trpce voní plod a chutná víno, nadbytek je všude vidět kvěsti.

Tam za štíty hor, ležících pod sněhem, vyhlíží mé srdce v dálce svoji zem, chladnou říš, jež větry zahltí tě. Nikdy neužiji jihu sladkostí, nikdy ráj mě k sobě nevpustí, nikdy z muže nebude zas dítě.

Den v horách

Zpívej si, srdce, dnes bije tvá hodina! Zítřka skončíš smrti v objetí: hvězdy budou svítit, ty je neuvidíš, ptáci budou zpívat, ty je neuslyšíš - zpívej si, srdce, dokud hodina bije ti, tvá prchavá hodina!

Slunce s úsměvem se v třpytu sněhu zhlíží, nad údolím v dálce leží mraku šlár, všechno nové je, sám lesk a sama zář, není stínu tu, starost den nezatíží. Krásně dýchá se, sám dech je štěstí, je zpěv a modlitba, dýchej, duše, dej se sluncem vésti, než mine prchavá hodina tvá.

Je sladké žít, trpět a milovat,

je blaze vložce, kterou vítr unáší,

je blaze mně, jenž v středu tvorstva smím stát,

jsem země a slunce dítě nejdražší

jednu jedinou hodinu,

jednu úsměvnou hodinu,

jak vločka, než ji vítr rozpráší.

Zpívej si, srdce, dnes bije tvá hodina! Zítřka skončíš smrti v objetí: hvězdy budou svítit, ty je neuvidíš, ptáci budou zpívat, ty je neuslyšíš - zpívej si, srdce, dokud hodina bije ti, tvá prchavá hodina!

Přátelům v těžké době

Také v této temné chvíli, přátelé mí, dejte na mě: ať je život černý, bílý, nebudu ho nikdy hanět.

Slunce svít a nepohoda jsou dvě tváře téhož nebe; co mi osud na stůl podá, moje nitro s chutí vstřebe.

Naší duše směřování často spleťtá je stezka, zítřka má za požehnání, co jí mukou bylo dneska.

Nezralých je pro smrt dosti; ostatním Boží duch radí z nízkosti a vznešenosti čerpat to, co duši ladí.

Teprv za posledním schodem dopřátí si klidu smíme, kde s otcovským doprovodem do nebe už nahlížíme.

Osudové dny

Za kalných dnů, když se šeří, z očí světa zírám chlad, zbývá ti jen sobě věřit, i když i v tom váháš snad.

Do sebe však vyhnán jsi-li z míst, kde dřív ses radoval, nový ráj užítíš co chvíli, víra s tebou půjde dál.

Co ti nepřátelské, cizí bylo, přijmeš za vlastní, nazveš novým jménem ryzím osud svůj a půjdeš s ním.

Co se zdálo být ti škůdcem, přítelem se jeví spíš, je ti poslem, je ti vůdcem, jenž tě vede výš a výš.

Když jsem si znovu pročetl Malíře Noltena

S ostychem klepu opět na tvou bránu a do zahrady otevírám ji, co sladce kvetlo za mládí mi v dávnu,
dnes ostřeji a nově vdechuji.

Z těch mladých dnů mi zavonělo sem nadšení hodin četby v opojení, však nikdy jak teď při soužení svým
tu drahou knihu tak jsem nedocenil.

Mně z chladných slují sladká vášnivost hraje svou píseň, v žáru květy pučí, a svaté je, co jindy bolí dost;
je báseň výzvou, bolest úsměvu učí.

Květ, strom, pták

Samo jen planeš, srdce, v prázdnotě jsi, zdraví tě temný květ Bolest na kraji propasti.

Vyzpíná své haluze strom Hoře k výšinám, pták Věčnost zpívá kdes ve větvích tam.

Květ Bolest je němý, slov nepoznal, strom roste až do oblak a pták, ten zpívá dál.

Jaro v Locarnu

Kopce ve chvějivém nachu, kol vše v modré závoje skryto, v novém, dětském vzmachu pro zrak
připraveno je.

Staré schody vyšlapané laskají se se strání, z vyprahlých zdí kynou na mne kvítka prvních jarních dní.

Potok stonky řeřich smáčí, skála v slunci potí se, mám prý zapomenout radši na hořký los cizince.

Děšť

Vlahý deštěk, letní deštěk shůry jemně v listí buší, jaké blaho, jaké štěstí snít zas jednou jak se sluší!

Dlouho jsem byl za horama, nezvykl tam shonu tomu; chci se schoulit v sebe sama, nevytáhnout paty z
domu.

Nic nežádám, vše tu nechám, písnička mě v děcko mění a užaslý domů spěchám v sladké teplo svého
snění.

Co tě, srdce, utěší víc, než se v žalu nudy chytit, nevědět nic, nemyslit nic, jenom cítit, jenom cítit!

Otřes

Zhořklo mi náhle víno v poháru, civěl jsem, jak když můra na mě sedne, jak chladnu, cítil jsem, a vlas mi
šedne. Přátelé v sále se dostávali do varu.

Tu za okny zjevil se přítel mých mladistvých chvil, zářivý měsíc, a jak by rozsvítil sál, hned ve víně a v
mých slzách jiskrami vzplál. Zástup mých mokrých bratří tím bujnější byl.

Den po dni teď po mnoha cizích cestách jdu, větry pozdního léta mě v tváři pálí, broukám si, co jsme jak
kluci zpívali, na domov myslím a vím, že nikdy ho nenajdu.

Osamělý večer

Svíčka odráží se mihotavě

v prázdné sklenici,

zebe to v světnici,

za oknem děšť šumí měkce v trávě.

Zapomenuv denní trampoty promrzlý a smutný půjdeš spát. Ráno přijde zas i večer, přijde mnohokrát, ale nikdy ty.

Noc

V údolí květina voní,
daleká květina dětství,
která jen zřídka tomu, kdo sní,
své zavřené kalichy otevírá
a nitro, odraz slunce, na odiv staví.
Po modravých vrcholcích hor
se sune zvolna slepá noc,
temné roucho v klín majíc shrnuté,
trousí z něj bezcílně a s úsměvem
své dary, sny.
Dole polehávají, žárem dne ožehlí,
spící lidé;
zraky jim uzamkl sen,
toužebně mnozí z nich tváře obracejí
po květině dětství,
jejíž vůně je něžně do tmy láká
a vzdaluje útěšně
otcovsky přísnému volání dne.
Je odpočinkem znavených
zpět prchnout do náruče matky,
jež zvolna rukama svýma
snícího po vlasech hladí.
Děti jsme stále, rychle nás slunce znává,
jež nám přec cílem má být a svatou budoucností,
a pokaždé znovu večer
klesáme maličci v matčin klín,
žvatláme jména, jež v dětství nám zněla,
tápeme po cestách vedoucích k pramenům.
I osamělý hledač,
jenž cestu za sluncem si předsevzal,
i on se vrávoravě, když nastane půlnoc, vrací
k svým dávným kořenům.
A spáč, úzkostným snem probuzený,
zmatený tuší ve tmě
váhavě zřejmou pravdu:

Každá cesta, ať slunci či noci vstříc míří,
k zániku vede, vede k novému zrodu,
jehož bolesti v duši strach budí.
Ale všichni tou cestou jdou,
všichni umírají, všichni se rodí,
neboť věčná matka
vždy znovu je vrací dni zpět.

Ve čtvrtém roce války

Třebaže večer studí a smutný zdá se a venku prší,
já zpívám píseň přec i v tomhle čase nevěda, pro čí uši.
Třebaže svět se válkou dusí a sténá, i tam, kde bys nečekal, plane tajně přec, světu utajena, láska dál.

Samota

Já, noční chodec, tápu lesem, roklinami, fantastickými kouzly žhne kolem mne zem, nedbaje, zda jsem
ctěn či proklínáný, jdu věrně za svým vnitřním příkazem.
Jak často skutečnost mě probouzela, v níž žil jsem, jsa jí držen ze všech sil! Byl jsem z ní zděšený a
vystřízlivěl zcela a brzy jsem se stranou odplížil.
Ó teplo domova, kam vrátit se mi brání, ó lásky sne, jež ve mně zabila, za tebou celé mé já třeba s
klopýtáním míří, jak voda k moři uplývá.
Mne vede píseň skrytých pramenů a snoví ptáci kynou pestrým peřím; zaznívá poznovu mi nápěv
dětských dnů, v bzukotu včel a zlata pletivu že konečně jsem u matky zas, věřím.

Vyznání

Na hry tvoje, sladké zdání, jsem ochoten přistoupiti; jiní po lecčems se shání, mně stačí jen prosté žití.
podnětů houšť, smyslů všechna hnutí chci brát jen jak průměr jednosti, nekonečna; obé vždy jsem vnímal
živě.
V písmu obrazů těch čísti vyplatí se mi vždy znova, vždyť co věčné je, dar bytí, v sobě samém umím
chovat.

Cesta k sobě

Kdo našel cestu v nitro své, kdo v žhavém v sebe ponoření cítí, v čem jádro moudra je, že jeho mysl svět
a Boha jen jak obraz a jak podobenství tuší: tomu každý čin a přemýšlení bude rozmlouváním s vlastní
duší, v které svět i Bůh je obsažen.

Knihy

Knihy, co jich na světě je, nedají ti štěstí, zato k tobě samotnému dokáží tě vésti.
Tam je vše, co potřebuješ, světlo slunce, hvězd, neboť to, po kterém prahneš, v tobě samém jest.
Moudrost, již jsi dlouho hledal po všech knihovnách, září teď z každého listu - protože je tvá.

Doba dešťů

Dlouho jsem píseň deště slyšel jen, noc co noc a celé dlouhé dny, jak vzduchem nese si v šumu svůj sen,
na věčně stejný tón hlas majíc laděný.
Stejně tak kdysi v nejdálnější říši mi zněly písně čínských hudebníků, věčně stejné a nad cvrčící zpěv tišší,
přec plné kouzla v každém okamžiku.
Píseň Číňanů a šumot deště, hudba vodopádu a tříšť mořských vod, jaká síla mě to láká ještě toulat se a
mít váš doprovod.
Ten věčný tón ve vaší duši sídlí, jenž nezná změn a zákon času boří, jehož pravlast jsme už dávno opustili,

jehož ozvěna nám v srdci hoří.

Večer

Večer chodí milující cestou necestou, žena probírá se kšticí, kupec tržbou svou, měšťák starostlivě věští z novin příští krach, děti svoje malé pěsti zatínají v snách. Každý koná náležitě, co je žádané, měšťák, milenci i dítě, jenom já snad ne?

Přec jen! Co já konám léta, čehož otrok jsem, odpovídá duchu světa, má svůj smysl v něm. A tak jako na houpačce kolísá můj duch, tančím při odrhovačce, Pánbůh je můj druh. Srkám víno, v duchu snuji, že jsem admirál, ledviny mě zneklidňují, přesto piju dál. Svému srdci přitakávám (ráno hořké je), dávným žalům hravě dávám formu trocheje. Na nebi po hvězdách slídím, řád v nich dohlédám, na cestách s nimi se vidím, lhostejno mi, kam.

Probuzení za noci

Měsíc v okně vzbudil mě, víčka dál však klíží tíha, v siném světle obludně průvod nových snů se míhá. Sem tam kmitne bílý svit, vzadu modro černající, skelně zrcadlivý třpyt, d'ábla chvost a záře svící. Hněte z tmy a mlhovin vládce snů své pusté domy, katův meč, šlár nevěstin, rozkoše do bezvědomí. Duše hltá v úchvatu těkavá ta snová kouzla, aby šťastna z návratu zpět do vlastní říše vklouzla.

Letní noc

Stromy po dešti po kapkách vodu roní, důvěrně chladí listy záře měsíční, z údolí doléhá sem monotónní šum řeky, která neviděna temně zní.

Ted' v dvorci psi se rozštěkali prudce - ó letní noci s roji přišpendlených hvězd, jak vaše dráha strhává mé srdce do víru dalek a v opojení z cest!

Sestra Smrt

I ke mně přijdeš jednou, nevynecháš mne, skončím svou dráhu bědnou, pouto se rozpadne. Ještě se přijít ti nezdá, milá sestro Smrti, visíš jak chladná hvězda nade vším, co mě drtí. Jednou však budeš blízká a plná plamenů -přijd', milá, mně se stýská, vem si mě, jsem tvůj.

Svět náš sen

V noci ve snu lidé, města, obři, domy ze vzdušného těsta navenek se derou, víš-li, duše temným prostorem, tys je vytvořil v své mysli, jsou tvým snem.

Po městě chod' v čase denním,
do mraků se dívej, tváří,
a pochopíš s udivením:
tys je zbásnil, tebou září!

Vše, co kmitá v sté podobě
v smyslech tvých jak pestrá sklíčka,
tobě patří, žije v tobě
snem, který tvá duše hýčká,
tebou věčně prolíná se

v užší hned, hned v širší dráze,
mluvčím jsi i posluchačem,
tvůrcem i ničícím hráčem.

Síly z dávná zapomnění mísí klamu svatou díž, a svět, pro nějž míry není, ty svým dechem oživiš.

Z dětství sladkých chvil

Z dětství sladkých chvil ke mně hlas zavál, jenž mi kdysi blaho sliboval - bez něho by život příliš těžký byl. Svým kouzlem nezazní-li, jsem bez světla v tu chvíli, vidím kolem jen hru temných sil. Vždy však znovu clonou trápení, jímž jsem sám vinen, blažený ten sladký tón mi zní, nezničí jej vina ani žalu sten. Milý hlase ty, světlo v domě mém, nevyhasni nikdy nad krbem, nepřivírej oči před zlem temnoty! Sic svět ztratí svou krásu i svůj jas, hvězdy pohasnou a sám budu zas.

Noční úzkost

Hodiny na zdi s pavučím úzkostný hovor vedou,
vítr se opírá do oken,
z mých svíček kmitavých už zbývá jen
rozteklý vosk, slepený v hmotu šedou,
víno je vypito,
v rozích se stíny budí,
jež prsty dlouhými se sápo po mé hrudi.
Jako za dětských dnů
zavírám oči a těžký mám dech,
úzkost mě k stolu olovem tlačí,
ale maminka nejde, snad nemá spěch
mě konejšit, ani hubatá služka, jež v pláči
mě za ruku vezme a celý ten ošklivý svět
mi kouzlem promění, že je zas krásný na pohled.
Dlouho zůstávám schoulen ve tmě,
slyším ve střeše vítr a smrt, jak se zdivem plíží ke mně,
pod tapetami jak písek se sype,
jak smrti to v studených prstech skřípe,
otvírám oči, chci po ní sáhnout a vidět ji zblízka,
zírák však do prázdna a jen z dálky snad
slyším, jak s posměchem tiše si píská,
po lůžku hmatám - já spal bych tak rád!
Ale spánek jak ptáče je nesnadno zvábit,
těžko se chytá, tíž drží, je lehké jej zabít;
s hvizdem, v němž hořký výsměch řeže jak bič,
úprkem v poryvech větru odlétá pryč.

Z let 1919-1928

Pomíjivost

Vír života se stromu smetá
mi po listu list,
ty mámivá kniho světa,
jak syt jsem tě čist,
jak syt jsem sebou a znaven,
jak opít mě dokážeš!
Z čeho dnes šlehá plamen,
je vzápětí lež.
Už brzy zachrastí
vítr nad mou lebkou,
matka se v starosti
sklání nad kolébkou.
Její oči bych vidět chtěl zas,
její pohled je hvězdou mou,
vše ostatní ať odvane čas,
vše zmírá, rádo se obklopí tmou.
Jen věčná matka zůstává nezměněna,
z její jsme vzešli říše,
její prst hravými pohyby píše
do větru naše jména.

Vytržení

Když se ke mně v rujnou noc sklání les a dálný obzor, dýchám-li chlad hvězd a modro a snů bolnou
čaromoc, ó, pak leží zpítý svět na srdci mi jako žena, v úchvatu bolestí sténá, lépe křik ten neslyšet. A z
vzdálených hlubin řev zvěře, vyty při zápasu, ozvěna zapadlých časů, kdy svět mlád byl u moře, lidská
krev, křik obětí, hranic žár, klášterní cela, všim se tvá krev rozšuměla, vše je dobré, svaté ti! Nic vně a
nic uvnitř není, nic vespodu, nahoře nic, pevně v tekuté se mění, smazány jsou čáry hranic. V prsou svých
mám plno hvězd, nářky k nebi ať si spějí, života tep prudší jest, jiskří, plane vášnivěji, každé opojení
vítám, snesu trýzní nespočet, odevzdaně proudit chci tam, kde má srdce světa střed.

Podzim

Vy ptáčci v křovinách kdesi, jak zpěv váš trepe se mdlý nad lesem zahnědlým -vy ptáčci, pospěšte si!
Brzy přijdou větry, jež vanou,
brzy smrt přijde na čekanou,
přijde šedý přízrak se smíchu grimasou,
při které v srdci zamrazí nás
a zahrada ztratí všechnu nádheru svou
a život všečen svůj jas.
Milí ptáčci v korunách, bratříčci naši milí, nechte nás zpěvem těšit se chvíli, brzy z nás bude prach.

Cestou v pozdním podzimu

Podzimní déšť si v šerém lese zaryl, údolí vlhne chladným ranním větrem, tvrdě padají na zem plody
kaštanů a pukají a hnědě smějí se.
V mém životě si krutě zaryl podzim,
sedrané listí vítr odnáší

a cloumá větvemi - kam zmizel plod?

Kvetl jsem láskou a plodem byl žal. Kvetl jsem vírou a zplodil nenávist. Mé suché větve vítr strhává, směju se mu, na bouři sil mám dost.

Co je mi plod? Co je mi cíl! - Já kvetl, a kvést bylo mým cílem. Vadnu teď, a vadnutí je cílem mým, nic víc, malé jsou cíle, jež si srdce klade.

Bůh ve mně je a ve mně umírá a trpí pro mne, to mi pro cíl stačí. Cesta či scestí, květenství či plod, vše jedno, jsou to přec jen pouhá jména.

Údolí vlhne chladným ranním větrem, tvrdě padají na zem plody kaštanů, tvrdě a jasně smějí se. Já s nimi.

Všechny smrti

Zemřel jsem už každou smrtí,

každou chci poznovu zemřít,

zemřít smrtí dřeva v stromu,

kamennou v útrobách hory,

v písku smrti země,

smrtí listnatou, když tráva v létě pučí,

a tou bídnou, zkrvavenou smrtí lidskou.

Květinou se chci zas narodit,

jako strom a tráva znovu na svět přijít,

rybou a jelenem, ptákem a motýlem se stát.

A z každé podoby

mě touha bude po stupních hnát vzhůru

k těm posledním útrapám,

k útrapám člověka.

Ó chvějivě napjatý oblouk, když touhy zběsilá pěst dva póly života chce k sobě navzájem ohnout! Ještě často a znovu a znovu budeš mě štvát od smrti k zrození, ty bolestná tvoření cesto, ty nádherná tvoření cesto.

Bolesti

V kamnech se kroutí dřevo v bolesti plápolání, do kůže spálené žár mu vpisuje řeřavé žíly, za okny vlhká noc bouří a hlasitě kvílí, jak zvíře v mukách když smrti si žádá a slitování.

U kamen dřepím v těch záblescích světla, jež kmitají prudce, nesnesitelnou sudbou se v třasavé duši mořím, hrůza za hrůzou proniká do mého srdce ohněm bolesti, v kterém se svíjím a hořím.

Jako to planoucí dřevo a noc s bouří svou,

tak srdce se škubajíc poddává vzteklému nepříteli,

té bolesti, která nám ohni bezmocně vzdát se velí,

že plamen a dřevo, bouře a zvířete nářek nám bratry jsou.

Jižní léto

Kaštany v květu, háj z večera, půlměsíc v listoví, v lese my, pijáci tiši - ve vlažném vánku cinkot našich číší, k temnému nebi naše víno plá.

Kveteme mimoděk, léto nás má v své moci: Pij mě, má milá! Spanilá, nech se pít! Chcem pochodněmi léta horce zavířiti, milence přizvat k zpěvům letní noci. Ó sovy houkání, ó noci srdce temné, ty smrtihlave v oleandru běli, spalujem, bratře, navzájem se celí, blažené oběti, bohům přinášené. Zni, písni, v které

život i smrt místo má, ať číše cinkají, nám čas náš nastává!

Noční cesta

Krok za krokem jdu si v temnu, noc mě halí pláštěm svým, k rose na zdi čelo sehnu, rukou o mech zavádím.

Akát se jak obr v báji

proti nebi rýsuje,

světla v dálce lihotají,

na krok vpřed však tma jen je.

Láska dálky světa všeho k srdci přikouzlí mi blíž, Severka mě, bratra svého, volá, abych stoupal výš.

K světu cítím vazby těsné, otvírám se do všech stran, nově vnímám dráhu, jež mne zařazuje v světa plán.

Píseň lásky

Já jelen jsem, tys mojí lani,

jsi ptákem a já stromem jsem,

jsi sluncem, sněhem já, jenž roztaje v tvé dlani,

ty bílým dnem jsi a já pouhým snem.

V noci z mých spánkem sevřených úst

vyletí zlatý pták k tobě,

má jasný hlas a ztepilý vzrůst,

zpívá ti o lásce píseň,

o všem, co nosím v sobě.

Návrat domů

Z dlouhé cesty domů se navrátiv, v studené jizbě najdu psaní stohy. Sednu a zapálím si, nevím, které dřív mám otevřít, chladem mi zebou nohy.

Ach, co z těch dopisů všechno se nedovím od vás cizích, kdož hledáte stejně jak já?!-Neskrývat se za vším noc s tajemstvím, což se ten pustý život žít vůbec dá?

Jedno po druhém pálím ta vaše psaní, na vaše otázky dát odpověď jsem neschopen - hřejte se se mnou v plamenů plápolání, těšte se se mnou, že zítra je taky den!

Svět chladný a vůči nám nepřátelský je, jen naše srdce v nás může roznítit jas - ó jak ta chabá jiskra se tetelí v nás, a přec jen ona přízraky světa přežije!

Nemocný

Jak vítr můj život odvanul,

ležím v posteli sám a bdím,

do okna měsíc růžek vysunul,

dívá se, jak čas ubívám.

Ležím, a všude mě studí,

cítím smrt v koutě civět -

srdce, jak úzkostně biješ mi v hrudi,

planeš stále jak dříve?

Potichu zpívat si začínám

o jelenu a holoubátku,
pro měsíc a vítr též písničku mám,
zpívám o Marii a Jezulátku,
všechny písně napadají mě,
mám po ruce je vkrátku,
s měsícem hvězdy jsou též při mně,
les se srnkou ve mně dlí.
Všechny bolesti a radosti se zrcadlí
mi v zavřených očích pod víčkem,
k nerozeznání se na mne valí,
všechny jsou sladké, všechny pálí,
sám nevím, kde že jsem,
žena s rty bledými a jiná s rudými tu je,
samou láskou jak plamínky svíček se zmítají prudce,
jednu z nich kdosi smrtí pojmenuje,
ó jak vysává její planoucí zrak mé srdce!
Bozi otevírají své zestárlé oči,
dávají v plen své dříve skryté nebe,
nebe, z něhož se smích i pláč rodí,
roztácejí hvězdy, ať se rychleji točí,
všechna slunce i s měsíci je v reji doprovodí.
Můj zpěv umlká, je stále tišší,
spánek přichází ze středu toho nebe,
prochází kolem božských těch říší
silnicí, jež hvězdami zebe.
Jeho krok je jak ve sněhu v zimě...
O co jej prosit mám...

Je pryč všechno, čím jsem kdy trpěl sám, nic už nebolí mě.

Březen

Strání, která do zelena hraje, prokmitly už modrým tónem fialky, jen stíněny lesem, u okraje, cípy sněhu
svítí do dálky. Kousek po kousku však roztávají, zem je pije jako ze džbánu, a na bledém nebi pastvu
mají v záři slunce stáda beránků. Z křoví pěnkvavý hlas v kraj se nese: Lidé, i vy zpívejte a milujte se!

Nemoc

Buď vítána, noci! Hvězdo vítána!
Chce se mi spát, už nikdy nemohu být vzhůru,
nemohu myslet, plakat, smíchem zahánět chmuru,
jen spát chci, spát až do rána,
spát sto a tisíc let,
všemi hvězdami nebe obklopen;
moje matka ví, jak jsem unaven,
sklání se ke mně, roj hvězd jí do vlasů slét'.
Matko, nenech mě do dne hledět,
už žádný den mě nesmí probudit!
Tak zlý, tak nepřátelský je jeho svit,

že nelze to vypovědět.

Vyprahých cest jsem prošel dost a dost,
spálené srdce mě v srdci drtí -
přijmi mě, Noci, veď mě do země Smrti,
všech jiných žádostí jsem prost,
už nemohu na novou cestu vkročit,
matko Smrti, dej ruku mi k spočinutí,
nech mě dívat se do svých bezedných očí!

Media in vita

Jednou, srdce, najdeš klid,
jednou zemřeš tou poslední smrtí,
vstoupíš do ticha, jež nutí
v spánek beze snů se ponořit.
Smrt nejednou chtěls volit z jiných zel,
byls často touhy pln
po přístavu, když se tvůj člun
na moři zmítán bouří kymácel.
Ještě tě ale krev
kolébá na rudých vlnách, láká tě čin a sen.
Ještě zní v tobě palčivý života zpěv
a každý den
tě vábí stromu plod, a had, ten lstivý tvor,
tě učí poznat rozkoš, vinu, hlad,
a mnohohlasý sbor
ti v hrudi zní hrou barev napořád.
K hře lásky zběsilé,
té džungli rozkoše a slastných tuch
jsi zván co host, hned zvíře a hned Bůh,
od vzmachu k malátnosti vláčen bez cíle.
Láká tě umění, to tiché pohroužení
do kouzel magie, jež i smrt skryjí
duhovým závojem, a která změní
trápení v radost, chaos v harmonii.
Duch zve tě, abys s výškami si hrál,
ke hvězdám s tebou vzlétá,
on činí tebe středem světa
a všemu kolem dává spořádaný tvar.
Od prabahna až k tobě sledovány
jím stopy jsou v kronice přírody,
v níž posledním jsi cílem právě ty,
pak otevírá temné brány,
v božstva tě zasvěcuje i v ten velký div,
jak zření smyslové se rodí v tobě
a nekonečno vzniká v steré nápodobě
a činí svět, ne nepodobný hrám,

ti dražším nežli dřív,
neboť sis jej a Boha a vše vysnil sám.

Avšak i v temné síně zve,
kde krev a pud dovede konat své,
ta stezka plná skrytých úžlabin,
v kterých se opojení z děsu rodí
a láska vraždu, šílenství zlo plodí,
nic nedělí od sebe sen a čin.
Po všech těch cestách můžeš jít,
všechny ty hry je dáno tobě hrát,
abys objevil vzápětí
další, s tisícem ještě sladších vnaď.
Jak pěkné: zlato mít a statky!
Jak pěkné: všechny statky za zlo mít!
Jak krásné: z víru života se stáhnout zpátky!
Jak krásné: v jeho rozkoších se utopit!
K Bohu se vzpínat, k šelmě klesnout zpět
a všude zákmit štěstí na dohled.
Jdi sem, jdi tam, buď člověk, zvíře, strom!
Svět bez konce je v duhovém snu tom,
vítá tě nekonečné množství bran,
z nich života chór šumí do všech stran,
každá tě láká, každá chce tě svést
prchavou vůní, prchavou chvilkou štěstí.
V úzkosti pěstuj odříkání, ctnost!
Může se zachytit skočit z věže tobě!
Však vždycky věz, že všude jsi jen host,
jak v rozkoši či v trýzni, tak i v hrobě -
strhne tě znovu, nelze spočinout,
věčného zrození odvěky proud.
Však z tisíce cest přece jedna jest, lehké ji tušit, nalézt nesnadné, jež jako jediná je schopna vést aniž by
zavedla a cíle dosáhne. Na této cestě budeš poučen: tvé nejvnitřnější já, sebevíc haněno, náleží tobě jen,

ne světu, jenž slyší jen na jméno.
Tvé dlouhé putování bylo bloudění,
bloudění v bezejmenném bludném vězení,
a přece kynul ti ten pravý směr,
jak moh' jsi být tak dlouho oslepený,
v jaképak čáry jsi byl zakouzlený,
že jsi tu pravou cestu neviděl?!
Kouzlo je pryč jako zlý sen
a ty jsi probuzen,
vzdálené chóry provázejí tě tu
údolím, kde klam smyslů zebe,
a klidně obracíš se zády k světu,
aby ses dobral nitra sama sebe.
Pak najdeš klid, pak zemřeš tou poslední smrtí, vstoupíš do ticha, jež nutí v spánek beze snů se ponořit.

Sen o tobě
Často když spát se už chce mi
a jdou na mě dřímoty,

vlhkými prsty déšť na římsu brnká,
tu přicházíš ty,
štíhlá, plachá srnka,
tiše mi vstříc ze snových zemí.
My spolu pak jdeme či plujem či vznášíme se,
žvatlavá zvířátka, po řece, cestami v lese,
mezi hvězdami a duhovými posly nebe,
já a ty, jdem kam nás táhne srdce,
obklopeni tisíci postavami a obrazy světa všemi,
hned v sluneční výhni, hned sněhem, který zebe,
hned odloučení, hned těsně vedle sebe
ruku v ruce.
Ráno se rozplyne sen,
kdesi hluboko ve mně leží,
je můj a přece mi nenáleží,
mlčky a bez nálady načínám mrzutě den.
Ale i pak společnou cestu máme,
já a ty, hrou představ obklopeni jdem
plni otázek začarovaným životem,
jenž může nás šálit a přece nás neoklame.

Milující

Ted' leží tvůj přítel a nespí za vlahé noci,
ještě ho hřeje tvé teplo, je plný tvých vůní,
tvých pohledů, vlasů a polibků -
ó lásky moci,
ó luno a hvězdo, ó půlnoci modravá tůň!
Do tebe, milá, se dere můj sen
jak do hloubky moře, pohoří, do propasti,
roztříštěn v příboji a pěnou roznesen,
je sluncem, dravcem, kořenem všech sil,
jen aby s tebou byl,
jen k tobě mohl se vkrásti.
Daleko krouží Saturn a Měsíc, já je nevidím,
jen tvoji tvář v bledosti květin zřím
a smějí se tiše a pláči přes míru,
už není štěstí, není hoře,
jen ty, jen my dva, vesmíru
oddáni a hlubinám moře,
v kterém jsme ztraceni,
ve kterém zemřeme a budeme znovuzrozeni.

Kdesi

Pouští života sám horečně bloudím a sténám pod svým těžkým břemenem, však kdesi, pozasuté v nitru
svém, kvetoucí zahrady znám se stinným loubím.
Však kdesi v konejšivé snové dálce znám místo, kde si odpočinout lze, kde duše znovu domov nalezne,
za hvězdných nocí kde dřímá se sladce.

Poutník

Stále poutníkem jsem byl, stále na cestách, máloco jsem uchránil, z leččeho zbyl prach.
Smysl, cíl jsem neměl znát svých poutnických cest, ač jsem padl tisíckrát, zas se uměl vznést.
Hvězda lásky byla mně metou nejbližší, jež tak svatě, vzdáleně, plála ve výši.
Jak jsem zvolil si cíl ten, šlo se lehce mi, mnohý blažený jsem den prožil na zemi.
Teď tu hvězdu sotva zřím, příliš pozdě je, ukryla se očím svým do mlh závoje.
Sbohem dal mi pestrý svět, jež tak rád jsem měl. I když jsem se v cíli splet', směle za ním šel.

Z knihy "Krise"

Básník

V noci usnout se často nedaří mi,
život bolí mě,
tu pak si veršem se slovy pohrávám,
s nemytými a způsobnými,
jadrná suchými prokládám,
pluji po jejich blysknavé hladině.
Ostrovy s palmami se v dálce modrají,
na břehu vítr vane,
barevné mušle sbírá děcko zatoulané,
v zeleň vod noří se žena potají.
jako se nad mořem rej barev kmitá,
duší mi vanou mé veršem oděné sny,
topí se v slasti, smrt je do tenat chytá,
tančí, pádí, v bezčasi ztraceny,
oblékají se v šat slov neokázalý a prostý,
nesčíslněkrát mění zvuk i tvar,
prastaré zdají se a přec je v nich tolik pomíjivosti.
Většina to má za rozmar,
oddat se snům mohou jen blázni a choří,
lámou nade mnou hůl, ti kupci, redaktoři a profesori -
Druzí ale, děti a mnohé z žen,
vědí vše a mají mne rády jak já je,
vždyť i jimi je svět změtí obrazů nahlížen,
i jim dala bohyně závoj na cestu do ráje.

Stepní vlk

Já, stepní vlk, tmou klušu a pátrám, pod sněhem leží svět, nad břízou zakroužil havran, však srnky či zajíce nevidět. Jsem celý pryč do srnky, moct ji tak vyslídít! Nejhezčí ze všeho, co může být, je držet ji v zubech, vzít do ruky. Měl bych ji rád hned napoprvé, zakous' se do jejích tepen a žil, napil se dosyta teplé krve, abych pak celou noc v samotě vyl. I zajíček by mě dokázal nasytit, jeho teploučké maso není k zahození, copak mi všechno musel svět vzít, co život aspoň trošku okoření? Chlupy se barví mi na chvostu do běla a pořádně už ani nevidím, má milá žena mi před lety zemřela. A já teď klušu a o srnkách sním, klušu a ve snu zřím zajíčka, naslouchám větru, jak za noci nařiká, hrdlo mě pálí, hasím je sněhem, čert at' mou bídnou duši si vezme.

Nesmrtelní

Stále znovu od země k nám dýmá vzhůru z údolí života divé vření: zoufalství bídy, hojnost, v níž míry není, kouř hostin, strojených rukama katových, křeč slasti, chtivost sycená bez průtahů, ruce prosebníků, lichvářů i vrahů. Úzkostmi i slastmi štvaný lidský roj páchne hnilobou, z čel stírá potu znoj, tone v blaženství, jež v říji promění, samo sebe požírá a hned zas zvrací, války osnuje i krásné umění, bordel v plamenech má za iluminaci, smilní, cpe se, prodírá se dál rykem jarmarku dětského světa svého, aby pro každého z vln vždy nově vstal, až by každému zbylo jen bláto z něho.

My však sídlíme ve věčném jasu tam, kde v éteru led hvězdně září, nám den ani hodina nekrájí skývu času, neznáme pohlaví, nevíme, co je stáří. Vaše úzkosti a vaše vilné říje, vraždění vaše i součet hříchů všech jsou nám divadlem jak slunci koloběh, jediný jenom den nám nejdelší je. Shlížíme tiše na vaše marné žití, tiše zrak zvedáme k dálkám, kde hvězdy svítí, vdechujem mrazivou zimu všehomíra, drak je nám bratrem na nivách nebeských, chlad a stálost je bytí našeho míra, chladný a krystalně jasný náš věčný smích.

Na indického básníka Bhartrihariho

Jak u tebe, můj předchůdce a bratře, jsou mé dny
zmítány pudem hned a hned zas ducha ctností,
dnes mudřec jsem a zítra blázen, oddaný
dnes Bohu, zítra mrzké tělesnosti.

Dvojí jsou důtky, jimiž v ledví zas a zas
se bijí do krve: chlípnost a sebetřýznění.

Hned mnich, hned zpustlík, myslitel a zvíře vráz;
už to, že žiji, volá po odpuštění.

Na obou cestách stopy hříchu nechávám,
smaže se v obou ohních, ničím sebe sám.

Ti, co mě včera jako světce ctili, dnes ve mně zpustlou duši objevili, kdož včera stokou brouzdali se
vedle mě, dnes vidí, jak se v poustce modlím upřímně, a všichni s odplivnutím nechají mě tam, člověka
beze cti, milence nevěrného; i opovržení květ sám si zaplétám do růží svého věnce trnitého.

Zdánlivě svatý brouzdám světem zdání, sám sobě jak vám hnusný, pro strach dětem, a přec vím: všechno
mé i vaše počínání před Bohem mň je než prach hnaný větrem. A vím: na této cestě hříchu, prokletí, mě
žene Boží dech, musím jít v jeho stínu, dál musím nectně žít, na vinu vršit vinu ve víru neřestí, v zločinu
zajetí.

Nevím té honby smysl, v čem a kde je. Rukama poskvrněnými se snažím smýt zčernalý prach a krev ze
svého obličej a vím jen: tuto cestu musím dokončit.

Verše z nemoci

Hvízdání

Klavír a housle, jichž si věru cením, jsem při výuce zkoušel střídát; já našel si v tom shonu každodenním
jen sem tam chvíli pro umění hvízdát.

Sic jsem v něm nedosáhl mistrovství, dlouhé je umění, krátký náš život, však ty, kdož neznají je, Bůh to
ví, ty lituji. Mně nese mnoho výhod.

Proto jsem předsevzal si na mou duchu, že musím tomu kumštu ještě víc dát, abych si mohl jednou pěkně
svrchu na sebe, na vás, na celý svět hvízdát.

Poučení

Více či méně, tvrdím, chlapče, tobě, jsou všechna lidská slova klam a mam, nanejvýš ještě v plenkách tu a tam jsme nejpocitivější, a pak až v hrobě.
Tu k předkům ulehne okázale a moudrost konečně převezme vládu. Holými kostmi chrastíme svou pravdu, a mnohý radš by lhal a žil si dále.

Smrt jako rybář

Sedí si smrt a lovit nás ji baví hanebně tenkým vlascem z řeky žití. Marně se chytrostí chcem zachrániti; má čas, a návnada tak sladce vábí.

Kdo spolkne ji, ať třeba celé dny zalezlý v písku dělá mrtvou mřenku, smrt sedí v něm, ne na břehu tam venku! I když nit přetrhne, je ztracený.

Může si schovaný ve stínu svícnu zakrývat jak chce dlouho oči dlaní, je svobodný, však jenom k skomírání. Má po radosti. Háček vězí v jícnu.

Dna

Ve dnech, kdy prsty hýbat mocen jsem, psaním mi uplývá čas jako dým, a když naleznu pěkný verš a rým, může i s dnou mi svět být ukraden.

Jindy zas marně civím do prázdna. Pak té naslouchám, která do mých kostí proniká s čím dál větší zavidlostí. Je smrt to, ale říkejme jí dna.

Nemám ji rád a často přeme se. Přec tuším leckdy, obor její není jen zlo. Pracuje na mém vykoupení a já jí vstříc jdu v jejím řemesle.

Až jednou dokážem se usmířit, už nebudu ji dnou či smrtí zvát, jak k věčné matce se k ní budu znáti, již dáno milovat, mně děckem být.

Z let 1929-1942

Básně z léta 1929

Lampiony v letní noci

Teple v chlad zahrady temné pestrých lampionů kmit šíří z korun v záři jemné něžně tajuplný svit.

Žlutý se jak citron směje, rudý má obézní smích, modrý se zas tváří, že je duch sídlící ve větvích.

Tu se jeden prudce vznítí, zasyčí a zhasne mdlý... Ostatní smrt v zádech cítí, trpký úsměv na rtech dlí: modrý, žlutý, zarudlý.

Předčasný podzim

Už voní to po zvadlém listoví, pole jsou posečena na doraz; nejbližší bouřka, každý z nás to ví, zlomí našemu mdlému létu vaz.

Lusky kručinek praskají. V tu chvíli se bude vše zdát tajemné a dávné, o čem dnes myslíme, že v rukou máme, a každý květ tak zázračně nás zmýlí.

V duši se zrodí touha v zmatku tom;

ať příliš nelpí na pozemském bytí,

ať vadnutí prožívá jako strom,

ať na podzim jak on barvami svítí.

Letní večer před jedním tessinským vinným sklepem

Kmeny platanů se jetě v světle chvějí, klenutím větví ještě modro prosvítá, ve víně zrcadlíc se. Aniž vidět

je ji, žena si v lese s dětmi povídá. Z údolní vsi sem ryčná hudba hřmí, nedělně laděná i s potu oparem; tam venku pod paprsky žhavými svět sálá ještě dusným letním dnem. Tady však voní lesní listí, hlína, svatvečer dýchá zbožnou nevinností, krajíčkem chleba, chladnou číškou vína nás jako ve snu silou kouzla hostí. Při cestě kapradí čpí pronikavě, myš, sotva probuzenou, kdeco znejistí a první netopýr se pouští právě ve spleti větví za svou kořistí.

A teď zvuk po zvuku den do ztracena
se světlem odchází a z korun stromů zdejších
se snáší voňavá a jako smola černá
noc, která mateřsky nás ukonejší.
S dnem se i jména, jež dáváme předmětům, abychom vyznali se v světě, smazávají; pojmy jak platan, javor, jasan, skála, dům jsou jedno teď, své různosti se vzdají a uchýlí se v náruč matčinu, zpět v dětství temnou slast i nevinu. Úzkostně voní hřib, sýc houká divě, list s listem ve stromech je propleten. Jak sladce voní však vše pomíjivé! Jak duch po krvi touží, po noci den!

Vzpomínka na Klingsorovo léto
Už je to deset let od Klingsorova léta, kdy jsem s ním v teplých nocích sedával s ženami při víně a ztracen v slastech světa pijácké jeho písně zpíval.
Oč jinačí a střizlivější jsou teď noci, oč probíhá můj den teď klidněji! A byt' by návrat do minula mohlo zmoci snad kouzlo nějaké - já řek' bych: děkuji.
Ztřeštěné kolo zpátky nevalit, smířit se tiše s tím, že smrt nám v krvi tkví, co nelze vymyslet se nepokoušet chtít, to dnes má moudrost je, mé duše bohatství.
Teď také jiné štěstí, jiné kouzlo mne od těch dob láká: alespoň na hodinu státi se zrcadlem, v kterém jak měsíc v Rýnu odraz hvězd, andělů a bohů spočine.

Básník a jeho doba
Co věčné je tu, ctíš, tvá víra pevná, jsi k oběti a činu připraven. Ty touto dobou beze cti však nejsi ctěn, chybí ti úřad, hodnost, kazatelna.
Musí ti stačit, vysmíván že davý, na vartě ztracené, sám věda, co tě ctí, budeš prost poct a denních radostí ty hlídat poklady, jež nerezaví.
Smích ulice dolehne do prázdna, dokud zní v nitru tvém posvátný hlas; zmlkne-li pochybami, budeš vráz vlastnímu srdci jenom za blázna.
Však čestnější je pro budoucí zrání bez činu obět' skládat ve strastech, než poct a postů domoci se všech a dopustit se zrady na poslání.

Píseň o Ábelově smrti
Mrtev leží Ábel v travinách, bratr Kain uprchl do světa. Přiletí pták, cítí krve pach, zobák v ní smočí, pryč odlétá.
Ten pták pak obletí celý svět,
po cestě vřeští, letí bázlivě,
na jeden tón svůj nářek ladí:
nad krásným Ábelem a jeho smrtí v muce,

nad zlotřilým Kainem, jehož duše se třese,
nad dny svého vlastního mládí.
Brzy Kain protkne mu šípem srdce,
brzy spor a válku a smrt vnese
do všech měst, domů a chatrčí,
aby je vraždit mohl, všem masku nepřítele nastrčí,
bude je i sama sebe zoufale nenávidět,
bude je týrat a sám se při tom stydět,
až posléze svět poznovu tma zalije
a Kain konečně sama sebe zabije.
Pták létá, zobákem nasáklým krví
žaluje na smrt po celé světa pláni,
slyší ho Kain, slyší ho Ábel mrtvý,
tisíce lidí slyší ho pod nebeskou bání.
Desetitisícům se jeho hlas však jako o zed' tříští,
nechtějí nic vědět o Ábelově smrti,
nic o tom, že Kainovi jeho čin srdce drtí,
nic o krvi, jež z tolika ran prýští,
nic o válce, jež ještě včera byla věcí všech
a o které si dnes čtou v románech.
Pro všechny ty, kdož veselí a sytí jsou,
siláky, kteří se s nikým nesnesou,
není Kain ani Ábel, smrt ani utrpení,
a válka prý velkou dobou byla, nad níž není.

A když ten žalující pták kolem létá, říkají, že je pesimista a škarohlíd, cítí se silnými a pány světa a házejí kameny po tom ptáku, dokud nezmlkne a oni nemají klid, anebo spustí hudbu ze všech sil, aby je jeho smutný hlas nerušil.

Pták s kapkou krve na zobáku
létá od místa k místu tím i oním směrem
a dál zní jeho nářek nad Ábelem.

Modrásek

Motýlka modráska přívál sem vítr na křídlech. Ten perleti třpytný přívál vráz vyvanul jako dech. Tak na chvílku se zdálo, jako by na křídlech mi štěstí zamávalo, a už je pryč jak dech.

Září

Zahradu smutek tíží, déšť padá do záhonů. Mdlé léto se s chvěním blíží tiše ke svému skonu.
Zlatavě po listu list snáší se z akátu na vlhkou zem. Nezbyvá létu než s úsměvem číst žalozpěv nad svým zahradním snem.
Dlouze pak na květech růží pohledem utkví, jen klid už chce. Zvolna se víčka mu úží, až únavou klesnou a uzamknou se.

Řeč

Slunce k nám světlem hovoří,

květin mluva je barva a vůně,
mraky, sníh, déšť, ta slova tři
má vzduch. Od nepaměti stůně
svět neuhasitelným puzením
němotu věcí prolomiti
a slovem, barvou, zvukem, gestem, vším,
tajemství bytí vysloviti.

V tom umění světlý pramen je,
po slovech touží, po zjevení,
po duchu svět a zvěstuje
lidskými ústy pravdy zření.

K řeči se všechen život upíná, ve slovu, barvě, tónu, čáře, číslu tápavá naše snaha zaklínadlo má a čím
dál vyšší oltář staví smyslu.

V květině, její barvě, zeleni,
v slově básníka se obrací
do nitra stavba všeho stvoření,
jež stále v počátcích je, nikdy na konci.

A kde se slovo s tónem splétá,
kde zpěv zní na umění posvěcen,
pokaždé bude smysl světa,
veškera bytí nově utvářen,
a každá píseň, každá kniha
a každý obraz nový pokus je,
kterým se člověk k tomu zdvíhá,
co život v jednotu spojuje.

Abyste k jednotě té pronikli,
zve básnictví vás, hudby proud,
pochopit mnohost světa chcete-li,
stačí jen do zrcadla nahlédnout.

Co zmateného hýbe naší duší,
to v básni jasně, jednoduše čteme:
květ usmívá se, z mraku prší,
svět smysl má, a mluví, co je němé.

Ninoně

Že nablízku mi chceš býti, když přece můj život temný je, a venku hvězdy svítí a vše plno záře je,
že umíš v života zmatku nalézt, kde pevná je zem, svou láskou stala ses vkrátku mým dobrým andělem.
Máš tušení o hvězdě jasné, již skrývá má temnota. Svou láskou upomínáš mne na sladké jádro života.

Vím o takových...

V některých duších dětství tak hluboko tkví,
že nikdy neprolomí jeho kouzlo,
žijí v snech a slepoty se nezbaví
a slovo všední z rtů jim nikdy neuklouzlo.

Běda jim, jestli vyděsí je pohroma a tvrdá skutečnost je náhle v spárech má! Z dětinské důvěry a ze sna
vytrženi zírají bezmocně na světa hrůzné dění.

Vím o takových, jimiž zacloumaly teprve hrůzy války kolem čtyřicítky a kteří od těch dob mátožně
dožívali a místo nervů měli chvějící se nitky.

Zdá se, že v těchto nešťastnících bylo určeno lidstvu svou krutost pochopit, že zem krví nasáklá jeho je

dílo s hrůzou a studem na vědomí vzít.

Při zprávě o smrti přítele

Rychle vadne vše pomíjivé.

Rychle se rozpráší prach uschlých let.

Posměšně shlížejí shůry zdánlivě věčné hvězdy.

Duch sám v našem nitru je schopen se na tu hru netečně dívat, bez výsměchu, bez bolesti. "Pomíjivost" a "věčnost" mu znamená stejně mnoho, stejně málo...

Ale srdce se brání, vzplane v něm láska a poddá se, vадnoucí květ, nekonečnému volání smrti, nekonečnému volání lásky.

Velký pátek

Den šerý, v lese ještě sníh, v holém stromoví kosí zpěv. Dech jara se zmítá v úzkostech, radostí kypí, těžkne bolestí.

Tak němě se tulí do trávy krokusy s hnízdem fialek, nesměle voní, čím, kdo ví, že na smrt lze myslet i na svátek.

Pupeny stromů slepnou pod slzou, obloha tíží mraků prováta, a všechny zahrady a vršky jsou Getsemany a Golgata.

Putování do Východní země

Ztracen ve světě, od křižáckého voje odtržen, leckterý bratr bloudí pouští vyprahlou množiny času, vyděšen, od cíle odveden, za nějž se bil svou duší kající; přec tuší kdes, když bičuje ho parný den, pobřeží země snů svých s palem nádherou.

Jeho, zbloudilce, budou bez milosti na trzích hordy děcek mučit výsměchem, však vždy jak Memnona, jež Théby hostí, jež z východu zář rozezvučí navzdor všem. Směje se. Don Quijote, zří zámek blaženosti v dálce, kde víly překrásné jsou domovem.

A vždycky znovu mezi výsměšnými slovy a krví mučednickou tu a tam hoch směle pozdvihne zrak obdivný k donu Quijotovi, schýlen se Bohu v slib uvázat přihotová a s poutníky se vydá k hrobu Spasitele.

Nad podobenkami z mládí

Dívá se na mě z doby dávné má podobenka s něnou otázkou, zda ze světla, jež prodralo se tmou, ještě cos září, ještě plane.

Ta cesta, již jsem tenkrát za svou měl, ta přinesla mi s mukou mnohou ztrátu a protřpení mnoha hořkých zvrátů; nerad bych po ní ještě jednou šel.

Přesto jsem se jí držel jak hnán bičem a ve svých vzpomínkách ji nešpiním. Leccos se zvirtlo, sklouzlo leccos, vím, a přec svých kroků nelituji v ničem.

Básně z léta 1933

Domky v podvečer

Den zešikma zlatem, než zajde s tmou, nárůdek domků obestřel, ty skvostné barvy v podvečer už samy byly modlitbou.

Dům k domku jako k bratru si přisedl svorně na stráni, prostě, jak starý nápěv když zní, jež učít se nikdo nemusí.

Zídky, běl vápna, klíny střech, bída i pýcha, štěstí i zmar, s něžností ze stěn i zídek těch vracejí domky dni jeho žár.

Čas veder

Jak teď ve vyprahlé stráni,
v kamení, jež prach pozlatil,
v žloutnutí akátu, když ho vedro sklání,
se léto z přebytků svých sil
chce vyřádit a spálit samo sebe!

Semena v luskách chrastí podél cest
a večer visí těžké hrozny hvězd
jak přezrálé na báni nebe,
které se jako při horečce tváří
a ztajenými blesky to v něm vaří.

Kde ještě nedávno v přeprškách lehce spěl život kupředu zrosený v hrách, supí teď léto vztekle až strach vsťříc svému vrcholu. Dál trvat nechce, touží se opít a dát se vplen, volá ho smrt; šťve herku svou vyzáblou stále jen vpřed a nechává za sebou vysátou, povadlou, spálenou zem.

Na jeho skřípci si listí povzdychlo a chrastí suše a řinčí jak sklo.

Noční déšť

I za spánku jsem vnímal ho, až jsem se probudil, teď slyším ho a cítím ho, šumot noc naplnil tisícem vlhce chladných tónů, šepotem, smíchem, sténáním, okouzlený v tom rejí tonu a měkce splývám s ním.

Po všem, co znělo tak chrastivě pod bičem letní záře, jak vroucně teď, jak hladivě zní měkký déšť nářek.

Tak z hrdých prsou vytryskne, jakkoli drsných naven, znenáhla štkání dětinné, slz osvobodivý pramen a teče a nářku spustí stavidla, že oněmly se mluvit odhodlá a dokáže novému štěstí i neštěstí otevřít cestu a duši povznést.

Na vrcholu léta

Zduchovnělé a bez mlh clon se modro dalek už jasní, zní v něm ten čarosladký tón, který jen září zbásní. Končící léto dohání pro slavnost barvy svoje, neb všechno se raduje z dozrání a zemřít ochotno je. Vyrvi se, duše, z času pout, ať starosti nejsou tvým pánem, a připrav se křídla rozepnout za zítřků vysněným ránem.

Ohlédnutí

Na slunné stráni kvete vřes, kručinky suchem zahrňdají. Jak zelenal se, kdo ví dnes, háj o letošním máji? Kdo ví dnes, jak zněl kosa hlas a kukačka volala v lese? Mávnutím biče co nadchlo nás, dozná a

zapomene se.

Tam v lese svatojanská noc, měsíc se nad kopcem směje, kdo zachytit vše by měl tu moc? Už rozprášeno vše je.

A brzy o mně, o tobě zdání nebude mít svět, ten kvést bude v jiné podobě, nikomu nebudem chybět. Na večernici dohlédnem, až mlha se do trávy složí. My po květu rádi odkvetem v širé zahradě Boží.

Zvadlý list

Po plodu květ touží jen, ráno spěje ku setmění, na zemi nic věčné není, než sled útěků a změn.

I ten krásný letní čas chce se dožít uvadání. Liste, chvíli nepropas, až tě strhne větru vání.

Hrej svou hru a nebraň se, dej svůj souhlas k tomu. Větre, jenž tě zlomit chce, nech se odváť domů.

Přemítání

Božský a věčný je Duch.

K němu, jehož jsme obraz i nástroj,
vede naše cesta; naše nejvnitřnější touha je:

být jako On, zářit v jeho světle.

Ale z hlíny a jako smrtelní byli jsme stvoření,
lenivě na nás doléhá tíha.

Sic vlídně a mateřsky teple nás příroda chová v svém klínu,

kojí nás země, ustýlá kolébku nám i hrob;

leč příroda nás nenaplní mírem,

jejím mateřským kouzlem pronikne

jiskra nesmrtelného ducha

z otcovy strany, učiní z dítěte muže,

smazává nevinnost a budí nás pro boj a svědomí.

Tak mezi matkou a otcem,

mezi tělem a duchem

se potácí světa křehké dítě,

člověk, chvějivá duše, schopná trpět

jako žádná jiná bytost, a schopná nejvyššího:

milovat s vírou a nadějí.

Těžká je jeho cesta, hřích a smrt je mu potravou,

často zabloudí v tmu, často by bylo mu

líp, nikdy nestvořen být.

Věčně však nad ním září touha,

jeho určení: světlo, duch.

A my cítíme: jeho, ohroženého,

miluje Věčný svou obzvláštní láskou.

Proto je nám, bloudícím bratrům, možno milovat jen v rozdvojení. A ne sváry a zášť, ale trpělivá láska, laskavá trpělivost vede nás k svatému cíli blíž.

Bolest

Je bolest Mistr, který umenšuje nás, oheň, kterým jsme na kost vyhořeli, která nás od nás samých dělí, že samotě jsme dáni na pospas.

Moudrost a láska menší je, naděje s útěchou prchají do neznáma; bolest nás miluje a chce nás mít jen sama, v ní naše tavba, jež k bytí směřuje.

Hliněná forma, naše já, se plamenem ohýbá, kroutí, i když se mu brání. Pak klesne do popela znenadání

a Mistrovi se dává vplen.

Věnování do knihy básní

Listy ze stromu vanou, písně ze sna vytanou, hry větru odvály je; mnohé se ztratilo v dáli, co jsme je zpívávali, ty něžné melodie.

I písně zanikají,
věčna se nedočkají,
vše odvane jak dým;
květy a motýli křehcí
nepomíjivých věcí
jsou prchavým podobenstvím.

Život květiny

V okruhu zelených lístků dětsky strachuplná zírá nesměle do okolního světa, cítí, jak jímá ji do sebe světla vlna, a neví, jak si vysvětlit modř dne a léta.

Namlouvá si ji vítr, motýl, světlo ji sytí, s prvním úsměvem životu v plen dává úzkostné srdce a učí se odevzdávat řetězu snů krátkého svého žití.

Ted' naplno se směje, její barvy žhnou, v kalichu jejím bobtná zlatý pyl, vyrovnává se s vedra polední hodinou, aby ji zesláblou stín listu večer skryl.

Její okvěti podobá se ústům ženy,
v jejíchž rysech se tušení stáří chví,
horce ted' zní její smích, v kterém jsou naznačeny
už tóny sytosti a konce zoufalství.

Ted' vadnou, svěšují se roztržené okvětní plátky kolem semeníku. Barvy duchově blednou; tajemství vzniku kolem umírající se velce klene.

Žaloba

Nám bytí není přáno. Jsme proud jen, ochotni do všech kadlubů se vlít; ať je to sluj či dóm, noc nebo den, všim procházíme, šťve nás žízeň být.

Tak kadlubů nám nikdy není dost a v žádném domova slast nenajdeš, z nás každý na cestách, nestálý host, cizí nám pole, pluh, nežneme rež.

Nevíme ani, co Bůh pro nás chystá, hraje si s námi, hlinou ve své dlani, tvárnou, v níž pro pláč a smích není místa, zhnětenou dobře, o ohni však ani zdání.

Jednou na kámen ztvrdnout! Trvat v bytí! Za tím se naše touha věčně pne, a trvá věčně jen úzkostné žilobití a není oddechu na cestě klopotné.

Však tajně žízníme...

Líbezný, duchový, křehký navýsost se zdá náš život, životu víl podobný, jež pro nic za nic protančí své dny, a my jsme obětovali mu bytí, přítomnost.

Přenežné hříčky, sny, v nichž krása tkví, vše nadýchnuté, hladce učesané, pod sličnou slupkou ti však v hloubce plane touha po noci, krvi, barbarství.

V prázdnu se točí, aniž ho co nutí, náš život bažící jen po radosti, však tajně žízníme po skutečnosti, po plození a zrodu, bolesti a smrti.

Služba

Zbožní panovníci vládli na počátku, oddáni poli, pluhu, sklizni obilí, oběti konali a meze míry určili smrtelníkům, prahnoucím ve svém zmatku
po spravedlivé vládě Neviditelných, co drží Slunce, Měsíc v rovnováze a kteří v podobách svých věčně zářivých neznají bolest, smrt, vyhnou se zkáze.
pradávně vymřelo to svaté pokolení božských synů, a lidstvo samotné se cítí ve víru slasti, trýzně, vzdáleno pravému bytí, ve věčném zrodu bez míry a posvěcení.
Nevymřelo však tušení, jak má se žít, a na nás je v tom čase pokleslém hrou znaků, hudbou, zpěvem, příměrem posvátné úcty připomínku oživit.
Snad jednou tma se změní v světlo dne, snad že se v nové časy probudíme, kdy Slunce jako Bůh nám opět povládně a dary obětní nám z rukou přijme.

Mýdlové bubliny

Z dlouhých let studií a přemýšlení s hravostí destiluje starý muž své pozdní dílo. K jeho zkošatění mnohou v ně sladkou moudrost vpředl už.
A je tu student vědy žádostivý, jenž v archivech se s folianty radí, neboť je ve své ctižádosti chtivý vytvořit geniální dílo svého mládí.
Tu sedě vyfukuje stéblem z mýdla hoch pestré bubliny, svůj dech v ně vhání, každá z nich skví se jak by žalmem byla, celou svou duši vkládá do foukání.
A všichni, student, hoch i stařec má chuť vytvářet tu z Máji klamné pěny kouzelné sny, jež nemají sic ceny, v nichž s úsměvem se ale poznává to věčné světlo a radostnější plá.

Hra se skleněnými perlami

Hudbě vesmíru a hudbě mistrů dávných jsme připraveni zbožně naslouchati, abychom duchy časů požehnaných k oslavě mohli přivolati.
Chcem magického písma tajemstvím se nechat vést a jeho čaromocí to bezbřehé života hájemství v jasných podobenstvích zmoci.
Souhvězdím podobny krystalně znějí, jim sloužit, tím náš život vyplněn, a nikdo nevypadne z kruhů jejich, leč do svatého středu jen.

V čínském stylu

Ze skuliny mraků měsíc světlem svým stíny bambusů počítá zahrocené, kreslí na hladině tahem pečlivým odraz lávky, jež se v oblouk klene.
K takovýmto obrazům my něžně lmem, načrtnutým kouzlem, které vane nad světa a noci temným podkladem, příští hodinou už vymazané.
Pod moruší básník zpitý vínem, který mistrem štětce jako poháru je, za měsíčné noci, jež ho uchvacuje, měkké světlo střídá s křehkým stínem.
Umí črtat lehce rukou svou
co ho, opilého, obklopuje,
měsíc, bambusů stín s vodní hladinou,
a tím prchavé ty věci opěvuje,
tím je, něžné, sám pro sebe uchrání,

tím jim propůjčuje ducha, trvání.
A ony tu jednou provždy zůstanou.

V jednom starém Tessinském parku
Zahradní sál

Tady v sále jejich ženy ovíjely se vějířem, jenž tváře zakryje, zde stolovali, víno popíjeli, broukali z Dona Pasquala árie, tady si zatančili do sytosti ti páni z Napoleonových časů, šeptali dámám lichotky na jejich krásu a mezi sebou vyřvávali oplzlosti. My ještě dobře znali jejich vnuky, s úklonou jsme je ve vsi zdravovali, signory bez lesku, jež očesali v dražbě, která jim statky vyrazila z ruky. Brány dokořán, dřív se závisť zřené, zarostlé cesty zvou venkovský lid, že možno projít se tu, na zborcené nádheře patricijské účast mít. Děravé střechy jsou a vlhké zdi, břečťan a mech nad nimi vládu má, za okny zmar a zkáza vévodí, co pyšně skvělo se, dneska spíš dojíká, a netopýři obletují domy. Však útěšně se tyčí jako svíce výše než dříve z houští parku stromy, nad rozpadem svůj soucit rozprostírajíce.

Průzor na jezero

Mezi našedlými smrčínami, borovic zarudlým větrovím, cedry, které modří oči mámí, mezi kmeny lip s posledním listovým holých větví utkví pohled dole z výše stráně úzkým průzorem na údolí s přívětivým jezerem. Mír na pohled a přec vše víří v kole, skelně v světle chví se vodní talíř, střechy vesnic v slunci smíchem hýří, pole, jak by vysnil si je malíř, vidmo barev rozstřené jak ve vějíři. Blažené se zdá být údolí z té dálky, pevných obrysů a přitom vzdušné dosti, svátečně se řadí vsi, louky a hájky v obraz, jenž jak by jen líbeznosti dítkem byl, jen krása by v něm kvetla, v reji světél nabýváje tvar vždy nový; hračkou malíři či básníkovi jak by svět byl vzešlý z toho světla, jemuž samo sebe utvářet je snadné. Kulisy a jeviště nás v děcka mění, že se zdráháme si všímat utrpení, které i v tom krásném světě vládne.

Červený pavilon

Červený pavilone, v parku tichu, kam ses do lesního houští skryl, když jsi ještě v mládí byl pln smíchu, jakou parku ozdobou jsi byl! Naparoval ses svou terasou, štíhlý, osmihranný, v póze kokety, v tvých zdech konaly se s noblesou pitky po honech a bankety.

Ted' tu stojíš v lese, který vzrost', ztracený, s nádechem tajemným, ve vyrudlém šatě kouzla prost, dýcháš steskem jako starý rým, jenž byl za smělý kdys prohlášený, dnes dojemně starosvětsky zní; do vzpomínek teskně zahalený stojíš tu a slunce večerní klouže unaveně po terase, po tvé střeše, mřížích, po sloupech; ty však, propadlý své vlastní kráse, přemýšlíš o zašlých slavnostech. Tak se v nás cos při shledání křísí s láskou z mládí, jejíž vlasů kov ztratil lesk a v dřív tak sladké rysy potichu a s kouzlem starých strof smrt jí tahy zapisuje němé, že ji, dojati, zas znovu milujeme, ji a vše co bylo, pro co není slov.

Ranní hodina v prosinci

Lehkým závojem padá déšť a sníh
vločkami lenivě se do něj vplétá,
ve výšce na větve a dráty mokře slétá,
lepí se dole na sklech okenních,
vločky za letu v mokru rozbředají
a dodávají vůni vlhké země
cosi, co vágní je a nicotné,

a kapkám, řinoucím se shůry jemně,
jistou váhavost a světlu dne
churavou zlobu, kterou v sobě tají.

Z řady oken, jež se v temno chýlí, v jednom ještě září blikající svítí osaměle lampa noční. Sestra v bílém přichází a koutky oční sněhem protírá si, krátkou chvíli ještě stojí, pak zmizí ve světnici. Světlo pohasne a domovní zed' sirá za rozbřesku dne se bledě rozprostírá.

Noc za fénu

Otlouká divoce ve smršti větru fikovník, jak byli by hadi to, zraněné větve, měsíc nad kopci vychází samotný ke své žertvě a duši vdechuje kraji, dává stínům vznik, mezi koráby oblak, jež samy se v světle zasní, blouznivě hovoří se sebou sám a vkouzlí noc nad jezerní údol, kde duše se odráží v básni, že kdesi až hluboko v srdci mě uchvátí hudby moc a duše se počne dmout horoucí touhou, omládlá vrhnout se chce v proud života zpět, chce rvát se s osudem, ať tuší pravdu strohou, a s písni na rtech sní, že urve štěstí květ, poznovu začít chce a znova dávného mládí horoucí síly chce přivolat v chladnější dnes, znova touží se toulat a přání, jež ladí s temným hlaholem zvonů, až ke hvězdám vznést. Váhavě zavírám okno, žárovku rozsvěcím, vidím, jak bílý povlak postele vítá mě mírem, o měsíci venku a mracích, o tom všem dobře vím, i že fén vane dál mou zahradou zalitou stříbrem, nerad a pomalu vracím se k starostem všedního žití a dokud neusnu, slyším píseň své mladosti znít.

Nad vstupenkou na Kouzelnou flétnu 1938

Tak ještě jednou tě zas slyšet mám, má milovaná hudbo, a kde ctnostem nejvyšším zasvětil sbor kněží chrám, kde flétna rozezní se, mám být hostem.

Už tolikrát, co let se táhl příval, jsem na tu hru se těšil jako dítě a jako zázrak vždy ji nově vnímal, a připomněl si slib, jež nosím skrytě, poutající mě pevně k vaší družbě, k bratrstvu poutníků do Země Východní, jež, samo bez vlasti, přec v jejím znamení vždy nové bratry získá k tajné službě.

Dnes večer, Tamino, se budu chvět, až shledáme se. Bude mé srdce choré a ucho zestárlé jak dřív vám rozumět, vám, hlasy chlapců, tobě, kněží sbore - obstojím v zkoušce vaší v stínu let?

Ve věčné mladosti žijete, duchové blažení, vás netknou se našeho světa otřesy žádné, zůstaňte bratry nám a mistry v snažení, dokud nám z ruky pochodeň nevypadne.

A kdyby jednou, později či dříve, odbila vaše hodina a nikdo neznal vás, vzejdou na nebi znamení nová zas, vždyť po duchovnu prahne všechno živé.

Plané přemítání

Jednou všechno tohle přestane,
tyhle pošetile geniální války,
plyn v tyl nepřítel navátý,
hroby železobetonem vystlané,
tyhle lesy, sténající pod dráty
v houští ostnů, ty kolébky smrti,
v nichž tisíce lidských tvorů hrůza drtí,
nadaných jak duchem tak i pílí,
sítě smrti, jež vpředeny byly
s lstivým důvtipem nad moře, vzduch a zem.

Hory budou čnit do modrošeda, hvězdy budou celé noci plát, vždy se zpátky vrátí Andromeda spolu s Blíženci a s Medvědem, tráva s listovím se bude zelenat v stříbře rosy vstříc novému dni a ve větru příboj

pokoj nedá žádné skále, která z moře ční. Jenom historie světa skončila; pod záplavou krve, křeče, lhaní, čím se vychloubala, zředila v proudu splashek, její vnitřní plání pohaslo, je navždy utlumen pud stoupat vzhůru, člověk zapomenut.

A zapomenuty jsou hry nás dětí, ty, jichž jsme si tolik vymysleli, mámivých i něžných v pestré změti, když jsme okouzleni jimi dováděli. Ty tam básně, kterých bylo víc než dost, všechny výtvary, jež putovaly léta od přátel k nám ze všech koutů světa, naše svatyně, kde bozi měli sídla, abeceda s násobilkou není více. Našich fug nebeská blaženost,

věže chrámů v pyšném zadumání,
naše knihy i výtvarná díla,
řeči, zkazky, sny a přemítání,
to vše smazáno. Zem nemá světla více.

A Bůh-Stvořitel, jenž zánik ten
všeho ošklivého i vši krásy
zří, na osvobozenou zem myslí jen a dumá.

V zářných drahách kvasí kolem něho planet rej a temně míhá se v něm malá koule - Země.

V zamyšlení vezme jíl a hněte. Znovu člověka chce stvořit z hlíny, syna, který není dalek od dítěte, syna, jehož modlitby a činy, čtveráctví, jež nezná nikdo jiný, budou k potěše mu. Jeho prst se boří s chutí do hlíny. Má radost. Tvoří.

Hra na flétnu

Dům za noci, jež stíní strom, jediným oknem do tmy plál, a za ním nezřen v světle tom flétnista na svou flétnu hrál.

Ta píseň byla známá všem, do noci lila se tak mile, jak byl by domov každá zem a každá cesta došla cíle. To tajný smysl světa svým dechem hráč v okně odhalil, a srdce tlouklo v taktu s ním, v přítomnost všechen čas se slil.

Pozdní léto

Ještě nám pozdní léto nalije denně číši sladkého tepla. Nad plátky květů tu a tam motýl křídly unaveně kmitá a blýská zlatem na sametu.

Rána a večery dýchají oparem řídkých mlh, jež vlhde se po zemi válí. Z morušovníku s náhlým zábleskem odletí žlutý list do modré dále.

Ještěrka odpočívá v slunci na kameni, do stínu listů se zralý hrozen skryl. Svět zdá se očarován, zaklet v snění, a varuje tě, abyš ho nebudil.

Tak někdy na pár taktů hudby proud se zastaví, v prodlevě věčnost hostí, aby se vzbuzen vyrval z jejích pout a k bytí našel odvahu a k přítomnosti.

My staří sklízějící ovoce si hřejem ruce zhnědlé sluncem, deštěm. Ještě se směje den, nekončí ještě, ještě nás tady dnešek zdržet chce.

Spasitel

Vždycky znovu se jak člověk rodí,
k zbožným promlouvá i k těm, co hluší chodí,
hned je s námi, hned nás v plen nám samým hodí.

Vždycky znovu musí samotný být, nouzi všech i touhu v sobě žít, vždycky znovu na kříž býti přibit. Znovu vždy chce Bůh se zjevit v tichu, nebe chce se snést v údolí hříchů, duch, ten věčný, zlomit hmoty

pýchu.

Znovu vždy, i dnes po naší zemi kráčí Spasitel a žehná nám všem, naše strasti, slzy, nářky s nadějemi sleduje svých očí tichým jasnem, který oplatit se neodvažujem my, neb jen děti unesou ten pohled němý.

Stupně

Jak vadne každý květ a mládí k stáří spěje, květ vydá každý stupeň žití, kvést se i moudrosti i ctnosti daří vždy ve svůj čas a nesmí trvat věčně. Vždy musí srdce připraveno býti jít dál, aniž by v smutek sklouzlo, musí se s odhodláním oddat vděčně zas novým vazbám, poznat jejich význam. Vždyť v každém začátku je skryto kouzlo, jež chrání nás a napomáhá žít nám.

Je třeba projít krajiny i říše,
na žádné neutkvět jak na své vlasti,
duch světa nechce uvěznit nás v pasti,
chce stupeň za stupněm nás zdvihat výše.
Sotva se zabydlíme v jednom městě
natrvalo, už hrozí ochabnutí,
jen kdo je hotov k odjezdu a k cestě,
toho zvyk zpohodlnět nedonutí.

I před smrtí poslední pozachvění snad odhalí nám, kudy stoupat dále, život nás bude volat neustále... V loučení, srdce, hledej ozdravení!

Letní poledne na jednom starém venkovském sídle

Lípy a kaštiny v stoleté své kráse ve vlhkém větru zdrženlivě šumí, vodotrysk jiskří, lehce komíhá se ohýbán větrem, v stromech ptáci tlumí svůj zpěv až zcela zmlknou pro tu chvíli.

V poledním žáru ticho na silnici,
psi ospale se v trávě rozvalili,
z dálky se nese skřípot vozů s pící.

V stínu si hovíme, my, starci nad hrobem,
na klíně knihu, zrak před sluncem chráníce,
sladce kolébání dnešním letním dnem,
však tajně na ty zašlé myslíce,
jimž ráno sic už nikdy nevzejde ať léto, zima je, a přec ty dny nám blízké jsou, nezřeně přítomny, a jsou nám mostem mezi tam a zde.

Žákova zpráva

Můj učitel už po mnoho dní mlčky leží. S bolestmi zápasí-li nebo jinam upíná mysl, nevím. Slyší stěží, co k němu mluvím. Ale když mu zpívám, naslouchá s přivřenými víčky jako v snění, snad jako ten, kdo nejlíp všechno zná, snad jako dítě, ze zvuků jež radost má, však věrný vždy pravidlu cesty střední.

Občas pozdvihne ruku, jejíž prsty tuhnou, jak držel by v ní písátka a psal, pak opět k dveřím jeho zraky uhnou láskyplně, jak posel by v nich stál, jež slyšel blížít se andělským letem a viděl za ním nebes bránu dokořán, či jak by nad vzdáleným dětstvím světem palmy jak kdysi rozkomíhal ranní van.

Často mi úzko je, že já jsem místo něho nemocný, zšedlý, vyhaslý a stár, jak stín onoho listu uvadlého, jež ráno kreslí na zeď plnou spár.

Však on, můj mistr, zdá se košatět skutečností a jsoucнем, jež v něm sídlí. Co já se ztrácím, on objímá svět a plní nebe září mocné síly.

Próza

Na jednoho básníka

1942

Psaní veršů prý potěchou mu není,

jímž se my žáci moříme tak rádi.

I když i on prý hledal kdysi v mládí

v té sladce únavné hře opojení.

Ne, v tomhle umění, v kterém se váha

klade na rýmy, metrum, formu samu,

ho neláká se cvičit, připadá mu

jak příliš hladká, vytýčená dráha.

Lze prý moc snadno touhle cestou dohnat

krásku, byť byla potem vykoupena.

Ví o kouzlech, jež kvetou utajena,

o účincích, s nimiž nic nelze srovnat.

Tak neslavnostně, skoro všední řečí

zní jeho próza! Ten tón v psaní najít

zdá se být hračkou, nech si však chut' zajít.

Nahlédni blíže, hned si protiřečí,

co snadností se zdálo, z maličností

je stavěn svět tu, z dechu melodie,

jež zdánlivě se vine bez starosti,

však přece teprv v souhře s druhou žije

a přetváří se v nové souvztažnosti.

V závěru jedna věta jeho prózy, již při čtení jsme málem přeskočili, je skaliskem, jež zavalit nás hrozí, v ní vodopádem slabik vítr kvílí, měsíční svit odhání stříbrem chmury, pomlčka otevírá lesní sluje, asonance si s námi zaflirtuje, otazník působí jak milost shůry.

Jak dělá to, že mluvou každodenní, aniž by berličkami pomáhal si, vykouzlí básnický tvar plný krásy, slabiky roztančí až k zprůsvitnění, to, přátelé, z nás nikdo nevyslídí. Nechá dostačí nám s úctou prostých lidí přihlížet, jak když k horám díváme se, modráska sledujeme, květy v lese, které se též, tak zdá se, samy sebou řídí, a přece zázrakem jsou pro oči, jež vidí.